

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ
STREDISKO
PRE ĽUDSKÉ PRÁVA

Analýza dokumentov v predrealizačnej fáze národných projektov v rezorte školstva

financovaných z Programu Slovensko
2021 – 2027 z pohľadu implementácie
Charty EÚ a Dohovoru o právach osôb
so zdravotným postihnutím

Názov: Analýza dokumentov v predrealizačnej fáze národných projektov v rezorte školstva financovaných z Programu Slovensko 2021 – 2027 z pohľadu implementácie Charty EÚ a Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím

Vydalo: Slovenské národné stredisko pre ľudské práva, Bratislava, 2025

Autorky:

Mgr. Katarína Deáková, PhD.

Mgr. Anna Máriássyová

Za obsah a jazykovú úpravu zodpovedajú autorky.

Grafická úprava:

Kovidesign

Kamila Černáková

Fotografie použité v tejto publikácii sú ilustračné a boli riadne licencované z freepik.com.

ISBN: 978-80-8296-054-2 (online)
978-80-8296-053-5 (tlač)

Obsah

Zoznam skratiek	4
Úvod	6
Poznámky k metodológii	9
1 Program Slovensko 2021 - 2027	15
1.1 Partnerská dohoda	17
1.2 Základný mechanizmus implementácie HP	19
2 Analyzované dokumenty v predrealizačnej fáze	24
2.1 Výzva a projektový zámer	25
2.2 Žiadosť o NFP	27
3 Národné projekty v oblasti regionálneho školstva	29
3.1 Podpora pomáhajúcich profesií 3 (POP 3)	30
3.2 Systémová podpora duševného zdravia a prevencie	37
3.3 Digitálna transformácia vzdelávania a školy	42
3.4 Podpora odborného vzdelávania a prípravy v rámci iniciatívy Catching-up regions	46
3.5 Dáta o duševnom zdraví	53
3.6 Príležitosť pre všetkých	59
3.7 Vytvorenie a overenie systému včasného varovania pred predčasným ukončením školskej dochádzky a adresnej podpory žiakov v systéme poradenstva a prevencie	65
3.8 Podpora tvorby vzdelávacích politík založených na dôkazoch	69
Sumarizácia hlavných zistení	73
4 Záver	76
Príloha č. 1: Zoznam ustanovení Charty EÚ a CRPD relevantných pre sledované projekty	77
Príloha č. 2 Medzinárodné odporúčania v oblasti práva na vzdelanie prijaté SR	80

Zoznam skratiek

CDR – centrum pre deti a rodiny

CRPD – Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím (Convention on the rights of persons with disabilities)

CRZ – Centrálny register zmlúv

EFRR – Európsky fond regionálneho rozvoja

ESF+ – Európsky sociálny fond plus

ESLP – Európsky súd pre ľudské práva

EÚ – Európska únia

EÚ kódex – Európsky kódex správania pre partnerstvo v rámci európskych štrukturálnych a investičných fondov

FRA – Agentúra pre základné práva (European Union Agency for Fundamental Rights)

4

HP – horizontálne princípy

HRBA – prístup založený na ľudských právach (Human rights based approach)

Charta EÚ – Charta základných práv Európskej únie

ITMS – IT monitorovací systém

KF – Kohézny fond

MPSVaR SR – Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky

MRK – marginalizované rómske komunity

MŠVVaM SR – Ministerstvo školstva, výskumu, vývoja a mládeže Slovenskej republiky

Nariadenie EP a Rady EÚ 2021/1060 – nariadenie Európskeho parlamentu a Rady EÚ 2021/1060 z 24. júna 2021, ktorým sa ustanovujú spoločné ustanovenia o Európskom sociálnom fonde plus (ESF+) Kohéznom fonde, Fonde na spravodlivú transformáciu a Európskom námornom, rybolovnom a akvakultúrnom fonde a rozpočtové pravidlá pre uvedené fondy, ako aj pre Fond pre azyl, migráciu a integráciu, Fond pre vnútornú bezpečnosť a Nástroj finančnej podpory na riadenie hraníc a vízovú politiku

NFP – nenávratný finančný príspevok

NIVAM – Národný inštitút vzdelávania a mládeže

NP – národný projekt

OZ – odborní zamestnanci

OZP – osoby zo zdravotným postihnutím

PA – pedagogickí asistenti

PZ – pedagogickí zamestnanci

Partnerská dohoda – Partnerská dohoda SR na roky 2021 – 2027

PUŠD – predčasné ukončovanie školskej dochádzky

SPaP – systém poradenstva a prevencie

SR – Slovenská republika

Stredisko – Slovenské národné stredisko pre ľudské práva

ŠVVP – špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby

ŠVZ – špeciálne výchovné zariadenie

ÚSVRK - Úrad splnomocnenca vlády pre rómske komunity

VÚDPaP – Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie

Základný mechanizmus – Základný mechanizmus na zabezpečenie dodržiavania HP v Programovom období 2021 – 2027 a základných HP: Účinné uplatňovanie a implementácia Charty EÚ a Implementácia a uplatňovanie CRPD v súlade s rozhodnutím Rady 2010/48/ES

ZFEÚ – Zmluva o fungovaní Európskej únie

ŽoNFP – Žiadosť o nenávratný finančný príspevok

ZPP – zariadenie poradenstva a prevencie

Dodržiavanie ľudských práv členskými krajinami je jednou z priorít Európskej únie, ktorá sa premieta aj do požiadavky, aby štáty pri implementácii fondov EÚ zabezpečili dodržiavanie základných práv a súlad s Chartou základných práv Európskej únie.¹ V praxi ide o zabránenie tomu, aby sa európske zdroje vynakladali na aktivity, ktoré môžu porušovať ľudské práva alebo princíp rovnosti. Ako vyplýva zo zistení viacerých mimovládnych organizácií, napríklad Validity foundation, k porušovaniu základných práv napriek tomu dochádza v rôznych oblastiach. Zistenia sa týkali najmä inštitucionalizácie a segregácie rómskych detí, v prípade Maďarska Európska komisia v nadväznosti na ne aj pozastavila platby.²

Slovenské národné stredisko pre ľudské práva (ďalej ako “Stredisko”) realizovalo viaceré aktivity zamerané na monitoring dodržiavania ľudskoprávneho prístupu pri financovaní zo zdrojov EÚ, ktoré sa týkali najmä Plánu obnovy a odolnosti. Výsledkom sú analýzy uplatňovania prístupu založeného na ľudských právach (HRBA prístup) v komponentoch 6 – Dostupnosť, rozvoj a kvalita inkluzívneho vzdelávania,³ 11 – Moderná a dostupná zdravotná starostlivosť a 12 – Humánna, moderná a dostupná starostlivosť o duševné zdravie.⁴ Témou sa intenzívne zaoberá aj Agentúra Európskej únie pre základné práva (European Union Agency for Fundamental Rights, ďalej ako “FRA”), ktorá v roku 2024 vydala správu o zabezpečovaní súladu fondov EÚ so základnými právami, v ktorej analyzuje procesy na úrovni jednotlivých členských štátov.⁵ V spoločnom medzinárodnom projekte s FRA sa aj Stredisko venovalo skúmaniu úlohy, ktorú by potenciálne mohlo zohrávať pri plnení podmienok týkajúcich sa základných ľudských práv, ako je stanovené v nariadení Európskeho parlamentu a Rady EÚ 2021/1060 z 24. júna 2021, ktorým sa ustanovujú spoločné ustanovenia o Európskom sociálnom fonde plus (ESF+) Kohéznom fonde, Fonde na spravodlivú transformáciu a Európskom námornom, rybolovnom a akvakultúrnom fonde a rozpočtové pravidlá pre uvedené fondy, ako aj pre Fond pre azyl,

1 Čl. 9 Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady EÚ 2021/1060

2 <https://www.bridge-eu.org/post/will-the-european-commission-stop-using-european-taxpayers-money-to-violate-human-rights>

3 Babačová, B. Analýza komponentu 6 Plánu obnovy a odolnosti Slovenskej republiky v kontexte ľudských práv a udržateľnej obnovy. Slovenské národné stredisko pre ľudské práva: 2021. Dostupné na: <https://www.snspl.sk/wp-content/uploads/HRBA-Vzdelavanie-1.pdf>

4 Pavlíčková, Z., Máriássyová, A. Analýza komponentov 11 a 12 Plánu obnovy a odolnosti Slovenskej republiky v kontexte ľudských práv a udržateľnej obnovy. Slovenské národné stredisko pre ľudské práva: 2022. Dostupné na: <https://www.snspl.sk/wp-content/uploads/Analýza-komponentov-11-12-planu-obnovy.pdf>

5 European Union Agency for Fundamental Rights. EU Funds. Ensuring compliance with fundamental rights. 2024. Dostupné na: <https://fra.europa.eu/en/publication/2023/eu-funds>

migráciu a integráciu, Fond pre vnútornú bezpečnosť a Nástroj finančnej podpory na riadenie hraníc a vízovú politiku.⁶

Aj preto sa Stredisko rozhodlo sledovať, či sa fondy EÚ na Slovensku implementujú v súlade s ľudskoprávnymi štandardmi, ktoré sú definované prostredníctvom tzv. horizontálnych princípov (ďalej ako "HP"). V nadväznosti na dlhodobé rezervy v dodržiavaní ľudských práv v oblasti vzdelávania, na ktoré reflektujú aj medzinárodné odporúčania (v prílohe č. 2), sa analýza zameriava na projekty v gescii Ministerstva školstva, vedy, výskumu a mládeže SR (ďalej ako "MŠVVaM SR"). Na nedostatky v dodržiavaní ľudských práv vo vzdelávaní opakovane upozorňuje aj Stredisko. V roku 2021 vydalo analytickú správu o dodržiavaní práva na vzdelanie⁷ a v rámci výkonu svojho mandátu NHRI monitorovať napĺňanie ľudskoprávných záväzkov pravidelne kritizuje segregáciu rómskych detí a detí so zdravotným znevýhodnením, začleňovanie detí odídencom z Ukrajiny do vzdelávacieho procesu či problematiku šikanovania v školách. Vypracovalo aj analýzu právnych poznatkov v oblasti segregácie.⁸

8

Predkladaná správa má za cieľ poskytnúť analýzu dodržiavania horizontálnych princípov pri implementácii fondov EÚ v oblasti školstva. V prvej časti je opísaný zákonný rámec a metodické dokumenty upravujúce dodržiavanie HP a druhá časť je venovaná analýze vybraných výziev a žiadostí o nenávratný finančný príspevok z hľadiska dodržiavania HP.

6 Kluková, E. Úloha vnútroštátnych orgánov s kompetenciou v oblasti ľudských práv pri zabezpečovaní súladu fondov EÚ so základnými právami – Slovensko. Slovenské národné stredisko pre ľudské práva: 2023. Dostupné na: https://www.snslp.sk/wp-content/uploads/EU_funds_SVK_web.pdf

7 Máriássyová, A., Ujházyová, M., Juščáková, Z. Právo na vzdelanie. Výhodnotenie podľa indikátorov ľudských práv za rok 2020. Slovenské národné stredisko pre ľudské práva: 2021. Dostupné na: https://www.snslp.sk/wp-content/uploads/Pravo-na-vzdelanie_web_.pdf

8 Maliňáková, A., Gandžalová, L. Segregácia vo vzdelávaní – analýza známych poznatkov. Slovenské národné stredisko pre ľudské práva: 2022. Dostupné na: <https://www.snslp.sk/wp-content/uploads/Analiza-segregacia-vo-vzdelavani-2.pdf>

Poznámky k metodologii

Ako objekt výskumu boli zvolené projektové zámery, výzvy na predkladanie žiadostí o nenávratný príspevok a samotné žiadosti, ktoré spadajú pod MŠVVaM SR ako sprostredkovateľský orgán v programovom období 2021-2027, ktoré sú financované prostredníctvom ESF+ v rámci priority 4 Programu Slovensko Sociálnejšia a inkluzívnejšia Európa. Cieľom tohto špecifického zamerania je analýza tých projektov, ktoré sa týkajú investícií do kvality vzdelávacieho procesu a ľudských zdrojov, nie do vzdelávacej infraštruktúry.

Analyzované dokumenty boli získané z verejnej časti portálu ITMS21+.⁹ Keďže žiadosť o poskytnutie nenávratného finančného príspevku (ďalej ako „ŽoNFP“) nie je zverejňovaná v plnom znení, posudzovaná bola príloha č. 2 zmlúv o poskytnutí NFP s názvom Predmet podpory NFP. Na základe stanovených kritérií boli analyzované dokumenty pre nasledujúce výzvy:

1. PSK-MSVVS-001-2023-NP-ESF+ **Podpora pomáhajúcich profesií 3 (POP3)**
2. PSK-MSVVS-004-2023-NP-ESF+ **Systémová podpora duševného zdravia a prevencie detí, žiakov a študentov cez systém poradenstva a prevencie**
3. PSK-MSVVS-006-2023-NP-ESF+ **Národný projekt Digitálna transformácia vzdelávania a školy (DĹEdu)**
4. PSK-MSVVS-007-2023-NP-ESF+ **Podpora odborného vzdelávania a prípravy v rámci iniciatívy Catching-up regions**
5. PSK-MSVVM-009-2024-NP-ESF+ **Zavedenie systematického a dlhodobého monitorovania duševného zdravia detí, žiakov a študentov na Slovensku sledovaním ich vzdelávacieho, kognitívneho, emocionálneho a sociálneho vývinu (NP Dáta o duševnom zdraví)**
6. PSK-MSVVM-010-2024-NP-ESF+ **Vytvorenie a overenie systému včasného varovania pred predčasným ukončením povinnej školskej dochádzky a adresnej podpory žiakov v systéme poradenstva a prevencie**
7. PSK-MSVVM-012-2024-NP-ESF+ **Príležitosť pre všetkých**
8. PSK-MSVVM-016-2024-NP-ESF+ **Podpora tvorby vzdelávacích politík založených na dôkazoch**

Dodržiavanie ľudskoprávných záväzkov je pri čerpaní európskych fondov zabezpečené na celoeurópskej úrovni prostredníctvom HP, ktoré je potrebné dodržiavať pri všetkých krokoch procesu vrátane vyhodnocovania (bližšie opísané v kapitole 1). Špecificky sa vzťahujú na záväzky definované v Dohovore o právach osôb so zdravotným postihnutím (ďalej ako “CRPD”) a Charte základných práv Európskej únie (ďalej ako “Charta EÚ”). Časť analyzovaných výziev explicitne stanovuje, na ktoré konkrétne ustanovenia je pri ŽoNFP potrebné klásť dôraz, v niektorých je však uvedená iba všeobecná povinnosť zabezpečiť dodržiavanie HP. V oboch ľudskoprávných dohovoroch sme preto identifikovali konkrétne ustanovenia relevantné pre sledované projekty (plné znenie záväzkov sa nachádza v prílohe 1):

Sledované záväzky v Charte EÚ:

- článok 14: *Právo na vzdelanie*
- článok 21: *Nediskriminácia*
- článok 22: *Kultúrna, náboženská a jazyková rozmanitosť (podľa zamerania výzvy)*
- článok 23: *Rovnosť medzi mužmi a ženami*
- článok 24: *Práva dieťaťa*
- článok 26: *Integrácia osôb so zdravotným postihnutím*

11

Sledované záväzky v CRPD:

- článok 7: *Deti so zdravotným postihnutím*
- článok 9: *Prístupnosť*
- článok 24: *Vzdelávanie*
- článok 27: *Práca a zamestnávanie*
- článok 31: *Štatistika a zhromažďovanie údajov*

Hodnotenie jednotlivých dokumentov vychádza z podmienok uvedených v Partnerskej dohode SR na roky 2021 – 2027 (ďalej ako “Partnerská dohoda”),¹⁰ Základnom mechanizme na zabezpečenie dodržiavania Horizontálnych princípov v Programovom období 2021 – 2027¹¹ a Všeobecnej metodike a kritériách použitých pre výber projektov.¹²

¹⁰ https://www.eurofondy.gov.sk/wp-content/uploads/2022/07/220713_SK_Partnerska%20dohoda-SR_21_27_do-SFC.pdf

¹¹ <https://horizontalneprincipy.gov.sk/wp-content/uploads/2022/11/Zakladny-mechanizmus-uplatnovania-HP-v-PO-2021-2027.pdf?csr=16614460384458508037>

¹² <https://www.itms2014.sk/file-download?uid=9b1614eb-d6bb-4278-9a13-1de23793abb6>

Súčasťou analýzy je sledovanie všetkých zložiek procesu, ktoré vedú k čerpaniu prostriedkov:

- projektový zámer (ak relevantné)
- výzva na predkladanie žiadosti o nenávratný finančný príspevok
- žiadosť o nenávratný finančný príspevok

Analytický rámec vychádza z dokumentu Gestora HP *Systém implementácie Horizontálnych princípov. Programové obdobie 2021 – 2027, Verzia: 2.0 (ďalej ako "Systém implementácie HP")*.¹³ Základnou jednotkou analýzy bol výskyt kvalitatívnych znakov implementácie HP v jednotlivých fázach prípravy pred realizáciou NP, konkrétne v zámere NP, výzve na predkladanie ŽoNFP a ŽoNFP. Realizovaná bola kvalitatívna obsahová analýza, pri ktorej bola kontextovo identifikovaná prítomnosť, miera konkretizácie a uplatnenia kvalitatívnych znakov. Analýza bola zameraná na kontextový súlad textu s princípmi HP podľa kritérií určených gestorom HP.

12

Z hľadiska skupín obyvateľstva boli sledované predovšetkým opatrenia zamerané na osoby so zdravotným znevýhodnením, rómsku menšinu a špecificky MRK, ženy a osoby zo sociálne znevýhodneného prostredia, ale v závislosti od charakteru projektu aj na iné skupiny ľudí. Vo všeobecnosti bolo sledované, či sa v projektových zámeroch a ŽoNFP nachádzajú **konkrétne** opatrenia na implementáciu HP nad rámec deklarácie, že projekt bude v súlade s HP. V Tabuľke 1 sú uvedené opatrenia na zabezpečenie súladu s HP pre jednotlivé fázy procesu definované v *Systéme implementácie Horizontálnych princípov. Programové obdobie 2021 – 2027*. Upravujú nielen to, čo majú z hľadiska napĺňania HP jednotlivé dokumenty obsahovať, ale aj ako majú konkrétne orgány postupovať pri vyhodnocovaní.

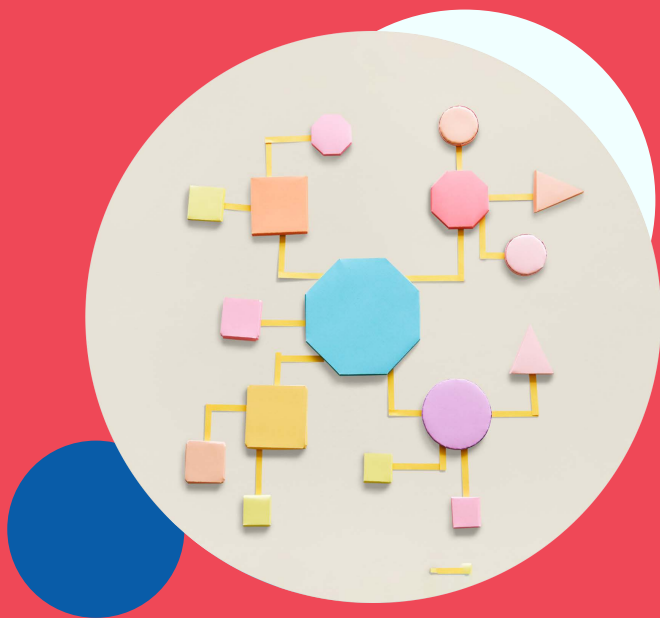
¹³ www.horizontalneprincipy.gov.sk/wp-content/uploads/2024/05/System-implementacie-HP-2021-2027_verzia-2.0.pdf?csrt=530254612593810128

Tabuľka 1: Podmienky dodržiavania HP stanovené pre jednotlivé dokumenty v Systéme implementácie HP

Zámer NP	• Žiadateľ má v rámci opisu spôsobu realizácie aktivít uviesť zabezpečenie dodržiavania HP podľa čl. 9 NSU a Uznesenia vlády SR č. 668/2022. (s. 24) • V čestnom vyhlásení projektového zámeru zároveň vyhlasuje, že: <i>„Projektový zámer je v súlade s Chartou EÚ, princípmi rodovej rovnosti a nediskriminácie, zohľadňujúc potreby zabezpečenia prístupnosti pre osoby so zdravotným postihnutím (ďalej ako „OZP“) podľa článku 9 NSU.“</i> (s. 24).
Výzva	• Podmienka splnenia kritérií pre výber projektov – HP musia byť implementované ako diskvalifikačné kritérium. Súlad projektu s Chartou EÚ, rodovou rovnosťou, nediskrimináciou a prístupnosťou osôb so zdravotným postihnutím bude posudzovaný samostatným vylučujúcim kritériom (s. 31). • Poskytovatelia majú v procese prípravy výzvy spolupracovať s gestorm HP na <u>zadefinovaní spôsobu a formy monitorovania dodržiavania HP</u> na úrovni projektov, ako aj na následnom zbere údajov potrebných pre vyhodnocovanie toho, akým spôsobom prispievajú k napĺňaniu HP (s. 39). • Gestor HP bude pravidelne využívať <u>inštitút tzv. iných údajov</u> relevantných pre vyhodnotenie plnenia HP v projekte (s. 41).

ŽoNFP

- Žiadateľ v ŽoNFP v časti 7 uvedie stručné vysvetľujúce informácie, ako zabezpečiť:
- dodržiavanie práv, slobôd a zásad uvedených v Charte EÚ,
- dodržiavanie princípov presadzovania rovnosti mužov a žien a začleňovania hľadiska rodovej rovnosti,
- zabráneniu akejkoľvek diskriminácie a zabezpečenie prístupnosti aktivít, výstupov, výsledkov pre OZP (s. 27).
- Pri všetkých oprávnených aktivitách realizovaných v rámci projektu má byť zohľadnený princíp rovnosti mužov a žien a princíp nediskriminácie tak, aby nedochádzalo k znevýhodneným podmienkam pre akúkoľvek skupinu osôb a aby boli vytvorené podmienky prístupnosti aj pre osoby so zdravotným postihnutím k fyzickému prostrediu, k informáciám a komunikácii vrátane informačných a komunikačných technológií a systémov, ako aj k ďalším prostriedkom a službám dostupným alebo poskytovaným verejnosti, vrátane všetkých informačných a vzdelávacích aktivít (s. 27).
- V rámci oprávnených aktivít zameraných na zvyšovanie kvalifikácie, rekvalifikáciu, pri výbere účasti v rámci všetkých vzdelávacích aktivít nesmie dochádzať k diskriminácii, k znevýhodneným podmienkam na základe pohlavia alebo príslušnosti k akejkoľvek znevýhodnenej skupine.
- Pri implementácii plánovaných aktivít projektu je potrebné dodržiavať všetky články Charty EÚ s dôrazom najmä na články Charty EÚ, ktoré sa najviac vzťahujú k plánovaným intervenciám, aktivitám a cieľovým skupinám v rámci konkrétnej výzvy (s. 27).
- Žiadateľ v čestnom vyhlásení ŽoNFP uvedie, že „ŽoNFP je v súlade s Chartou základných práv EÚ, princípmi rodovej rovnosti a nediskriminácie, zohľadňujúc potreby zabezpečenia prístupnosti pre osoby so zdravotným postihnutím podľa článku 9 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/1060“ (s. 27).
- V určených častiach ŽoNFP a jej prílohách je potrebné deklarovat spôsob zabezpečenia plnenia súladu aktivít projektu s HP. Intervencie projektov musia byť v súlade s HP (s. 29).
- Žiadateľ je povinný opísať dodržiavanie súladu s HP pri realizácii a detailnejšom opise aktivít projektu v ŽoNFP (s. 35).
- Informácie uvedené v ŽoNFP budú slúžiť pre účely posúdenia súladu predkladaného projektu s HP v procese administratívneho overovania ŽoNFP, resp. v procese administratívneho overovania a odborného posúdenia národných projektov. HP budú implementované ako diskvalifikačné kritérium, ktoré sa bude uplatňovať v procese konania o ŽoNFP (s. 52).

1. Program Slovensko 2021 - 2027

Program Slovensko 2021 – 2027¹⁴ je strategický dokument SR, ktorý určuje, ako budú využité finančné prostriedky z fondov EÚ v programovom období 2021 – 2027. Je zameraný na podporu hospodárskeho, sociálneho a environmentálneho rozvoja krajiny, pričom sa snaží zabezpečiť vyvážený regionálny rozvoj a posilniť odolnosť a konkurencieschopnosť Slovenska. Program zahŕňa všetkých päť kľúčových priorít novej politiky súdržnosti EÚ:

1. konkurencieschopnejšia a inteligentnejšia Európa
2. ekologickejšia, nízkouhlíková s prechodom na hospodárstvo s nulovými čistými emisiami uhlíka a odolná Európa
3. prepojenejšia Európa vďaka posilneniu mobility
4. sociálnejšia a inklúzívnejšia Európa
5. Európa bližšie k občanom vďaka podpore udržateľného a integrovaného rozvoja všetkých typov území

16 V súlade s Nariadením EP a Rady EÚ 2021/1060 ods. 6 „pri vykonávaní fondov by sa mali dodržiavať HP vymedzené v článku 3 Zmluvy o Európskej únii (ďalej len „ZFEÚ“) a v článku 10 ZFEÚ vrátane zásad subsidiarity a proporcionality stanovených v článku 5 ZFEÚ, berúc do úvahy Chartu EÚ. Členské štáty by mali dodržiavať aj povinnosti stanovené v Dohovore Organizácie spojených národov o právach dieťaťa a v CRPD a zabezpečiť prístupnosť v súlade s jeho článkom 9 a v súlade s právom Únie, ktorým sa harmonizujú požiadavky na prístupnosť výrobkov a služieb. Členské štáty a Komisia by sa mali zamerať na odstraňovanie nerovností a presadzovanie rovnosti žien a mužov a začlenenie rodového hľadiska, ako aj na boj proti diskriminácii na základe pohlavia, rasy alebo etnického pôvodu, náboženstva alebo viery, zdravotného postihnutia, veku alebo sexuálnej orientácie. Fondy by nemali podporovať akcie, ktoré prispievajú k akejkoľvek forme segregácie alebo vylúčenia a pri financovaní infraštruktúry by mali zabezpečiť prístupnosť pre osoby so zdravotným postihnutím.“¹⁵

Táto kapitola sa zameriava najmä na HP a ich implementáciu vyplývajúcu z Partnerskej dohody.¹⁶

14 <https://eurofondy.gov.sk/wp-content/uploads/2023/11/Program-Slovensko-2021-%E2%80%93-2027-schvaleny-Europskou-komisiou-dna-22-11-2022.pdf>

15 Nariadenie (EÚ) 2021/1060, ktorým sa stanovujú spoločné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde plus, Kohéznom fonde, Fonde na spravodlivú transformáciu a Európskom námornom, rybolovnom a akvakultúrnom fonde a rozpočtové pravidlá pre uvedené fondy, ako aj pre Fond pre azyl, migráciu a integráciu, Fond pre vnútornú bezpečnosť a Nástroj finančnej podpory na riadenie hraníc a vízovú politiku. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R1060>

16 Partnerská dohoda SR na roky 2021 – 2027. Dostupná na: https://www.eurofondy.gov.sk/wp-content/uploads/2022/07/220713_SK_PartnerskaC3%A1-dohoda-SR_21_27_do-SFC.pdf

1.1 Partnerská dohoda

Partnerská dohoda vypracovaná každým členským štátom je strategickým dokumentom, ktorým sa riadia rokovania medzi Komisiou a dotknutým členským štátom o návrhoch programov v rámci EFRR, ESF+, Kohézneho fondu, FST a ENRAF. V článku 10, bode 2 Nariadenia EP a Rady EÚ 2021/1060 sa uvádza, že Partnerská dohoda sa vypracúva v súlade s Európskym kódexom správania pre partnerstvo v rámci európskych štrukturálnych a investičných fondov¹⁷ (ďalej ako "EÚ kódex"). V rámci každého programu má členský štát určiť príslušných partnerov. Mali by medzi nimi byť aj iné orgány verejnej správy zodpovedné za uplatňovanie horizontálnych zásad, a najmä subjekty, ktoré sa venujú podpore rovnakého zaobchádzania, zriadené v súlade so smernicou 2000/43/ES, smernicou 2004/113/ES a smernicou 2006/54/ES,¹⁸ teda národné antidiskriminačné orgány. Partnerská dohoda zároveň uvádza, že **„v súlade s princípom partnerstva budú nezávislé ľudskoprávne organizácie a orgány zapojené vo všetkých fázach programovania, implementácie, monitorovania, hodnotenia investícií v sociálnej a zdravotnej infraštruktúre pre zabezpečenie rešpektu k princípom na nezávislý život, nese segregáciu a nediskrimináciu v súlade s CRPD a s Chartou EÚ“**.¹⁹ Toto znenie je v súlade s čl. 8 Nariadenia EÚ 2021/1060, podľa ktorého má každý členský štát organizovať a realizovať komplexné partnerstvo pre Partnerskú dohodu. Majú ho tvoriť aj subjekty, ktoré zastupujú občiansku spoločnosť, ako sú partneri z oblasti životného prostredia, mimovládne organizácie a **subjekty zodpovedné za podporu sociálneho začleňovania, základných práv, práv osôb zo zdravotných postihnutí, rodovej rovnosti a nediskriminácie**. Partneri majú byť zapojení do prípravy partnerskej dohody aj celého procesu prípravy, vykonávania a hodnotenia programov (aj prostredníctvom účasti v monitorovacích výboroch). **Podľa potreby majú byť týmto partnerom pridelené aj finančné prostriedky na budovanie administratívnych kapacít.**²⁰

17

17 Delegované nariadenie komisie (EÚ) č. 240/2014 zo 7. januára 2014 o európskom kódexe správania pre partnerstvo v rámci európskych štrukturálnych a investičných fondov, dostupné online na <https://op.europa.eu/sk/publication-detail/-/publication/93c4192d-aa07-43f6-b78e-f1d236b54cb8>

18 Tamže, článok 4, bod 1, písm. a) iii)

19 Partnerská dohoda SR na roky 2021 – 2027, s. 19. Dostupná na: https://www.eurofondy.gov.sk/wp-content/uploads/2022/07/220713_SK_Partnerska%C3%A1-dohoda-SR_21_27_do-SFC.pdf

20 Nariadenie (EÚ) 2021/1060, ktorým sa stanovujú spoločné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde plus, Kohéznom fonde, Fonde na spravodlivú transformáciu a Európskom námornom, rybolovnom a akvakultúrnom fonde a rozpočtové pravidlá pre uvedené fondy, ako aj pre Fond pre azyl, migráciu a integráciu, Fond pre vnútornú bezpečnosť a Nástroj finančnej podpory na riadenie hraníc a vízovú politiku. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R1060>

Zapojenie týchto organizácií je podľa FRA kľúčové pre zabezpečenie transparentnosti, efektívnosti a dodržania ľudských práv pri realizácii projektov.²¹ Keďže Stredisko má mandát národnej ľudskoprávnej inštitúcie aj národného antidiskriminačného orgánu, v zmysle uvedených nariadení by malo byť zapojené do celého procesu implementácie Programu Slovensko. Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky (ďalej ako "MPSVaR SR") podpísalo v roku 2021 so Strediskom *Memorandum o ľudských právach a rešpektovaní HP*, ktorého cieľom mala byť spolupráca zmluvných strán, ktoré "v rozsahu svojich kompetencií a možností:

- a) *spolupracujú pri monitorovaní dodržiavania HP pri implementácii fondov v Programovom období 2021 – 2027,*
- b) *spolupracujú na vytváraní podmienok, postupov a procesov pre efektívne uplatňovanie HP pri implementácii fondov,*
- c) *spolupracujú na príprave a realizácii vzdelávacích aktivít v oblasti dodržiavania HP pre subjekty zapojené do implementácie fondov."*

18

Gestorom zodpovedným za systém implementácie HP (Charty EÚ a CRPD), ako aj za súlad základnej podmienky s princípom účinného uplatňovania a implementácie Charty EÚ, je Odbor horizontálnych princípov MPSVaR SR (ďalej ako "gestor HP"), ktorý spoluprácu so Strediskom uvádza aj v dokumente *Systém implementácie HP* v podkapitole č. 5 Spolupráca gestora HP s relevantnými partnermi (s. 37 – 38).

Ku konkrétnej spolupráci však nedošlo. Stredisko napriek podpísaniu memoranda nebolo vyzvané k spolupráci, nemá zastúpenie v Monitorovacom výbore pre Program Slovensko 2021-2027²² ani v komisiách pri Monitorovacom výbore pre Program Slovensko 2021 – 2027 pre jednotlivé ciele (Sociálnejšia a inkluzívnejšia Európa vykonávajúca Európsky pilier sociálnych práv) politiky súdržnosti EÚ.²³ Členmi komisie pre cieľ 4, ktorá je relevantná pre projekty v tejto analýze, sú z nezávislých ľudskoprávných organizácií zastúpené iba Úrad komisára pre deti a Úrad komisára pre osoby so zdravotným postihnutím.²⁴ **Keďže Stredisko nebolo súčasťou žiadnych procesov pri príprave Programu Slovensko**

21 Fundamental Rights Agency. EU FUNDS. Ensuring compliance with fundamental rights. FRA:2024. Dostupné na: <https://fra.europa.eu/en/publication/2023/eu-funds>

22 Monitorovací výbor pre Program Slovensko 2021 – 2027, dostupné na: <https://eurofondy.gov.sk/program-slovensko/monitorovaci-vybor/monitorovaci-vybor-pre-program-slovensko-2021-2027/>

23 Komisia pri Monitorovacom výbore pre Program Slovensko 2021 – 2027 pre cieľ 4 (Sociálnejšia a inkluzívnejšia Európa vykonávajúca Európsky pilier sociálnych práv) politiky súdržnosti EÚ, dostupné na: <https://eurofondy.gov.sk/program-slovensko/monitorovaci-vybor/komisia-pri-monitorovacom-vybore-pre-ciel-4/>

24 Zoznam členov Komisie je dostupný online na: https://eurofondy.gov.sk/wp-content/uploads/2024/10/zoznam-clenov-PO4_na-zverejnenie_MIRRI_10_2024.pdf

a nie je ani súčasťou kontrolných a monitorovacích mechanizmov, je možné tvrdiť, že ide o nedodržanie princípu partnerstva vyplývajúceho z Partnerskej dohody a Nariadenia EP a Rady EÚ 2021/1060.

V rámci špecifických cieľov definovaných Partnerskou dohodou patria sledované projekty pod cieľ 4 Sociálnejšia a inkluzívnejšia Európa, konkrétne **4.2 Kvalitné a inkluzívne vzdelávanie**. Dosahovanie výsledkov má byť prepojené na strategické dokumenty na úrovni SR a EÚ a ich akčné plány, ako napr. *Stratégia inkluzívneho prístupu vo výchove a vzdelávaní*, *Stratégia pre rovnosť, inklúziu a participáciu Rómov do roku 2030*, *Stratégia Slovenskej republiky pre mládež na roky 2021 – 2028* a *Stratégia celoživotného vzdelávania a poradenstva na roky 2021- 2030*.

1.2 Základný mechanizmus implementácie HP

Podľa ods. 6 Nariadenia EP a Rady EÚ 2021/1060 je zabezpečenie HP povinnou súčasťou programov a projektov financovaných z fondov EÚ a ich implementácia má byť špecifikovaná v operačných programoch a pravidlách pre prijímateľov. V podmienkach SR bol vo forme Uznesenia vlády SR č. 668/2022 prijatý Základný mechanizmus na zabezpečenie dodržiavania HP v Programovom období 2021 – 2027 a základných horizontálnych podmienok *Účinné uplatňovanie a implementácia Charty EÚ a Implementácia a uplatňovanie CRPD* (ďalej ako „základný mechanizmus“).²⁵ Vláda SR uložila ministrom práce, sociálnych vecí a rodiny, podpredsedníčke vlády a ministerke investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie, ministrom vnútra a ministrom pôdohospodárstva a rozvoja vidieka dodržiavať opatrenia na zabezpečenie súladu s horizontálnymi základnými podmienkami, účinné uplatňovanie a implementáciu Charty EÚ a implementáciu a uplatňovanie CRPD v súlade s rozhodnutím Rady 2010/48/ES.

V programovom období 2021 – 2027 sa záväzok členských štátov realizovať špecifické ciele posudzuje prostredníctvom splnenia tzv. **základných podmienok**, ktorými sú:

1. účinné mechanizmy monitorovania trhu verejného obstarávania
2. nástroje a kapacita na účinné uplatňovanie pravidiel štátnej pomoci
3. účinné uplatňovanie a implementácia Charty EÚ
4. implementácia a uplatňovanie CRPD v súlade s rozhodnutím Rady 2010/48/ES.³

²⁵ <https://rokovania.gov.sk/RVL/Resolution/20462/1>

Pre implementáciu fondov EÚ v súlade s HP sú relevantné tretia a štvrtá podmienka, teda účinné uplatňovanie Charty EÚ a CRPD. Podľa základného mechanizmu sú všetky orgány zapojené do procesu implementácie fondov EÚ povinné zabezpečovať a vykonávať všetky opatrenia potrebné na implementáciu Charty EÚ. Úlohou koordinovať horizontálne základné podmienky č. 3 a 4. bolo poverené MPSVaR SR prostredníctvom vecne príslušného útvaru, gestora HP. Zástupcovia tohto odboru sú povinnými členmi Monitorovacieho výboru.

Súlad projektovej dokumentácie s princípom účinného uplatňovania a implementácie Charty EÚ sa posudzuje prostredníctvom zabezpečenia nasledujúcich kritérií:

1. **Opatrenia** na zabezpečenie súladu programov podporovaných z fondov a ich vykonanie s príslušnými ustanoveniami Charty EÚ.
2. **Mechanizmy podávania správ** monitorovaciemu výboru týkajúcich sa prípadov nesúladu operácií podporovaných z fondov s Chartou EÚ a sťažností týkajúcich sa Charty EÚ predložených v súlade s opatreniami prijatými podľa článku 69 ods. 7 nariadenia o spoločných ustanoveniach.²⁶

20

Súlad s princípom účinného uplatňovania a implementácie CRPD sa posudzuje prostredníctvom zabezpečenia nasledujúcich kritérií:

1. **Merateľné ciele, zber údajov a mechanizmy monitorovania.**
2. **Opatrenia** na zabezpečenie toho, aby bola politika v oblasti prístupnosti, právne predpisy a normy riadne zohľadnené pri príprave a vykonávaní programov.²⁷

Podľa základného mechanizmu subjekty zodpovedné za implementáciu fondov EÚ (v prípade projektov analyzovaných v tejto správe ide o MŠVVaM SR) zavedú do implementačných postupov konkrétne opatrenia na zabezpečenie účinnej a efektívnej implementácie HP spolu s mechanizmom ich monitorovania a kontroly. Tieto postupy sa majú stanoviť v spolupráci s gestorm HP, ktorý bude vykonávať metodické usmerňovanie subjektov zapojených do procesov implementácie fondov EÚ o uplatňovaní HP. Informácie o implementácii HP a o konkrétnych kompetenciách a povinnostiach by mali byť uvedené v riadiacej dokumentácii na úrovni riadiaceho orgánu, ako aj na úrovni jednotlivých sprostredkovateľských orgánov. Pri implementácii HP a metodickým a odbornom usmerňovaní subjektov zapojených do

²⁶ Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky: Horizontálne základné podmienky, s.2. Dostupné na: https://www.eurofondy.gov.sk/wp-content/uploads/2022/11/Z%C3%A1kladn%C3%A9-podmienky_horizont%C3%A1lne.pdf

²⁷ Tamže.

procesov implementácie fondov EÚ, ako aj pri informovaní žiadateľov a prijímateľov, majú byť zo strany gestora HP zdôrazňované najmä tie články Charty EÚ, ktoré sa budú najviac vzťahovať na plánované intervencie, aktivity, cieľové skupiny či okolnosti, ktoré by mohli počas implementácie projektov nastať. **Gestor HP má upozorňovať na povinnosť prijatia takých opatrení, aby nedošlo k porušovaniu článkov Charty EÚ a CRPD v implementovaných projektoch.** Subjekty zapojené do procesu implementácie fondov EÚ, ako aj riadiaci orgán a sprostredkovateľské orgány, určia minimálne jednu kontaktnú osobu pre spoluprácu s gestorm HP. Kontaktná osoba má byť zodpovedná za nastavovanie procesov potrebných pre implementáciu HP, koordinovanie a správne uplatňovanie HP v rámci týchto procesov, komunikáciu s gestorm HP, monitorovanie, evidenciu požadovaných údajov a pod. Gestor HP má zabezpečovať aj kontinuálny systém vzdelávania a odbornej prípravy riadiaceho orgánu, sprostredkovateľských orgánov a ďalších subjektov zapojených do riadenia, koordinácie, implementácie, hodnotenia, monitorovania a kontroly v oblasti HP. Poskytovateľ by mal spolupracovať s gestorm HP pri príprave výzvy na predkladanie ŽoNFP za účelom definovania podmienok poskytnutia príspevku tak, aby boli projekty implementované z fondov EÚ v súlade s Chartou EÚ a CRPD. Gestor HP tak definuje požiadavku na deklarovanie spôsobu zabezpečenia dodržiavania Charty EÚ a CRPD už v rámci prípravy výzvy na predkladanie žiadostí. Konkrétne požiadavky majú byť po vzájomnej dohode gestora HP a riadiaceho orgánu alebo sprostredkovateľských orgánov formulované podľa zamerania výzvy. Informácie uvedené žiadateľom v ŽoNFP by mali byť predmetom posúdenia súladu predkladaného projektu s HP, žiadateľ má zároveň deklarovать súlad predkladaného projektu s HP v Čestnom vyhlásení žiadateľa. S cieľom informovať žiadateľov a prijímateľov o povinnosti a spôsobe uplatňovania a dodržiavania HP a o súvisiacich konkrétnych podmienkach by mal zamestnanec poskytovateľa (MŠVvM SR) vyškolený gestorm HP alebo samotný gestor HP zabezpečiť informačné semináre. Informácie o HP sa poskytujú aj prostredníctvom tzv. „všeobecnej informácie“ k predkladaniu a schvaľovaniu ŽoNFP.²⁸

Hodnotenie projektov v rámci základného mechanizmu na národnej úrovni

V súlade so základným mechanizmom sa HP majú implementovať ako diskvalifikačné kritérium, ktoré sa bude uplatňovať najneskôr v procese konania o ŽoNFP. Ak gestor HP zistí, že v ŽoNFP nie je v dosta-

²⁸ Základný mechanizmus na zabezpečenie dodržiavania Horizontálnych princípov v Programovom období 2021 – 2027 a základných horizontálnych podmienok. Dostupné na: <https://www.horizontálneprincipy.gov.sk/wp-content/uploads/2022/11/Základny-mechanizmus-uplatnovania-HP-v-PO-2021-2027.pdf?csrt=15704201625403862706>

točnej miere uvedený spôsob zabezpečenia súladu žiadosti s HP, takáto žiadosť by nemala byť podporená. Posúdenie súladu ŽoNFP s HP sa má vykonať po vzájomnej dohode gestora HP a riadiaceho orgánu alebo sprostredkovateľského orgánu, okrem vopred určených prípadov, v ktorých sa posúdenie diskvalifikačného kritéria uskutoční v rámci:

- ex ante posúdenia jednotlivých oprávnených aktivít Programu Slovensko, prípadne v procese prípravy výziev na predkladanie ŽoNFP,
- administratívneho overovania ŽoNFP osobami vyškolenými gestorm HP alebo ním poverenou osobou.²⁹

Informácie o postupe posudzovania súladu ŽoNFP s HP sa uvádzajú aj v príručke pre hodnotiteľa.³⁰ Podľa základného mechanizmu je dodržiavanie HP potrebné skontrolovať a nastaviť na začiatku celého procesu, t. j. pri zámere projektu a výzve.³¹

Monitorovanie v rámci základného mechanizmu

22

Podľa základného mechanizmu gestor HP v spolupráci s poskytovateľom monitoruje súlad implementovaných projektov s HP. Riadiaci orgán a sprostredkovateľské orgány spolupracujú s gestorm HP na zadefinovaní spôsobu a formy monitorovania dodržiavania HP na úrovni projektov, ako aj na následnom zbere údajov potrebných na vyhodnocovanie príspevku k naplňaniu HP. ***“Je zavedených niekoľko mechanizmov na zabezpečenie toho, aby každá výzva na predkladanie návrhov obsahovala kvalifikovaný odkaz na potrebu dodržiavať Chartu EÚ a článok 9 CRPD. Gestor HP v programovom období 2021 – 2027 v rámci každého operačného programu posúdi v návrhoch projektov alebo vo výzvach na predkladanie návrhov súlad s aktuálnymi HP, rešpektovanie základných práv a súlad s Chartou EÚ, pri zohľadnení a presadzovaní rovnosti medzi mužmi a ženami, uplatňovaní a presadzovaní rodovej rovnosti, zabraňovaní akejkoľvek diskriminácii a zohľadnení najmä prístupnosti pre osoby so zdravotným postihnutím”.***³²

²⁹ Tamže, s. 6.

³⁰ Príručka odborného hodnotiteľa. Dostupné na: <https://www.itms2014.sk/riadiaca-dokumentacia-generalna?stranka=331147e7-3153-4be0-9a73-269d8f26b638>

³¹ Kluková, E. 2023. Úloha vnútroštátnych orgánov s kompetenciou v oblasti ľudských práv pri zabezpečovaní súladu fondov EÚ so základnými právami – Slovensko, s. 48. Dostupné na: https://www.snsip.sk/wp-content/uploads/EU_funds_SVK_web.pdf

³² Systém implementácie horizontálnych princípov. Programové obdobie 2021-2027, s. 39. Dostupné na: https://horizontalneprincipy.gov.sk/wp-content/uploads/2024/05/System-implementacie-HP-2021-2027_verzia-2.0.pdf?csrt=469563748317713277

Uplatňovanie CRPD sa v súlade s rozhodnutím Rady 2010/48/ES hodnotí prostredníctvom merateľných cieľov, zberu údajov, mechanizmov monitorovania, opatrení na zabezpečenie prístupnosti a právnych predpisov a noriem riadne zohľadnených pri príprave a vykonávaní programov.³³

Definícia jednotlivých merateľných ukazovateľov a iných údajov je uvedená v prílohe č. 2 *Jednotného metodického dokumentu tvorby merateľných ukazovateľov a dimenzií intervencií*.³⁴ V Implementačných pokynoch pre HP a monitorovanie ich plnenia v rámci Programu Slovensko 2021–2027 gestor HP vymedzí podľa cieľových skupín a aktivít tzv. iné údaje, ktoré sú príjemcovia povinní vyplňať v monitorovacích správach. Prostredníctvom iných údajov by sa malo zabezpečiť monitorovanie HP v konkrétnych projektoch. Medzi hodnotené ukazovatele môžu patriť:

- počet novovytvorených pracovných miest
- počet novovytvorených pracovných miest obsadených dlhodobozamestnanými osobami
- počet novovytvorených pracovných miest pre mladých ľudí (do 25 rokov)
- počet nástrojov prístupnosti pre osoby so zdravotným postihnutím
- počet pracujúcich žien nad 54 rokov
- počet pracovníkov patriacich k etnickým, národnostným, rasovým menšinám
- počet novovytvorených pracovných miest obsadených štátnymi príslušníkmi tretích krajín
- počet opatrení na zosúladenie osobného a pracovného života realizovaných v rámci projektu
- počet novovytvorených pracovných miest obsadených marginalizovanými rómskymi komunitami

Pre všetky uvedené skupiny sa v každom projekte sleduje, či dostali príležitosť zúčastniť sa na projekte, výsledkom čoho je zabezpečenie podpory konkrétnych ľudských práv.³⁵

³³ Horizontálne základné podmienky dostupné online na: https://www.eurofondy.gov.sk/wp-content/uploads/2022/11/Základné-podmienky_horizontálne.pdf

³⁴ Dostupné na: https://eurofondy.gov.sk/wp-content/uploads/2024/08/MD_RO_c_1_v_2_0.zip

³⁵ Systém implementácie horizontálnych princípov. Programové obdobie 2021–2027. Dostupné na: https://horizontalneprincipy.gov.sk/wp-content/uploads/2024/05/System-implementacie-HP-2021-2027_verzia-2.0.pdf?csrt=469563748317713277

24

2. Analyzované dokumenty v predrealizačnej fáze

Táto časť analýzy sa zameriava na teoretické vymedzenie povinných častí dokumentov v predrealizačnej fáze podľa základného mechanizmu z hľadiska HP. Ide teda o rámec, ktorý určuje požiadavky na obsahové kritériá a na aspekty, ktorým sme venovali pozornosť. Sledované dokumenty boli projektový zámer, výzva na predkladanie ŽoNFP a ŽoNFP.

2.1. Výzva a projektový zámer

Výzva na predkladanie projektových zámerov slúži na prvotnú identifikáciu projektov, ktoré môžu byť po dopracovaní podľa podmienok stanovených vo výzve predložené ako žiadosti o poskytnutie NFP. Povinnosť zverejňovania schválených zámerov platí od verzie 2.0 *Metodického usmernenia k príprave výzvy*, ktorá bola vydaná 15.12.2023. Podľa verzie 3.0³⁶ sú povinnosti pri vyhlasovaní výzvy nasledujúce:

1. poskytovateľ spolupracuje s gestorom HP pri príprave výzvy za účelom definovania podmienok poskytnutia príspevku tak, aby boli projekty implementované z fondov EÚ v súlade s Chartou EÚ a CRPD a s čl. 9 ods. 1 – 3 nariadenia o spoločných ustanoveniach.
2. Pri príprave výzvy postupuje poskytovateľ podľa aktuálne platného *Metodického výkladu k implementácii a uplatňovaniu dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím v súlade s rozhodnutím Rady 2010/48/ES*.
3. **V rámci prípravy výzvy bude gestorom HP definovaná požiadavka na deklarovanie spôsobu zabezpečenia dodržiavania Charty základných práv EÚ a CRPD.** Konkrétne požiadavky budú po vzájomnej dohode gestora HP a poskytovateľa formulované vo forme záväzného súhlasného stanoviska gestora HP bez pripomienok alebo záväzného nesúhlasného stanoviska s pripomienkami **podľa zamerania výzvy, očakávaných výsledkov a výstupov realizovaných projektov, oprávnených aktivít a cieľových skupín.**
4. Kontrolu zapracovania požiadaviek vykonáva gestor HP (s. 7).

Konkrétny spôsob, ako postupovať pri vyhodnocovaní súladu s HP, stanovilo Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR (ďalej ako "MIRRI SR") ako riadiaci orgán Programu Slovensko. Podľa *Metodického výkladu k implementácii a uplatňovaniu Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím v súlade s rozhodnutím Rady 2010/48/ES*,³⁷ ktorý vydalo, musí výzva obsahovať komplexné informácie pre žiadateľa, za akých podmienok bude predmet projektu preukázateľne v súlade s požiadavkami HP. Má ísť najmä o presnú definíciu požadovaného súladu, na základe ktorej bude žiadateľ pripravený zrozumiteľne objasniť preukázanie súladu projektu s HP. V súvislosti s podmienkou stanovenou v dokumente Všeobecná metodika a kritériá na výber projektov, že **„projekt je v súlade s Chartou základných práv EÚ, zabezpečuje a presadzuje rodovú rovnosť, nediskrimináciu a prístupnosť pre osoby so zdravotným postihnutím (článok 9 a článok 73 ods. 1 nariadenia o spoločných ustanoveniach)“** metodický výklad hovorí, že na účel preukázania tejto podmienky je možné využiť čestné vyhlásenie.

Vylučujúce kritériá sú uvedené aj v prílohe výziev č. 4, takže žiadateľ má informáciu o tom, za akých okolností by mala byť ŽoNFP zamietnutá. Pri posudzovaní plnenia kritérií sa hodnotí nielen deklarovaný súlad s Chartou EÚ a CRPD, ale tiež to, že v **„navrhovanom projekte sú prijaté opatrenia na zabránenie akejkoľvek diskriminácie“**. Podľa pravidiel stanovených gestormi HP je žiadateľ v projektovom zámere povinný uviesť čestné vyhlásenie o súlade zámeru s HP, ale **zároveň má opísať aj spôsob, akým sa budú tieto princípy v rámci jednotlivých aktivít dodržiavať**: „V projektovom zámere žiadateľ v rámci popisu spôsobu realizácie aktivít uvedie zabezpečenie dodržiavania HP podľa čl. 9 NSU, ako aj podľa Uznesenia vlády SR č. 668 z 26. októbra 2022.“

³⁸ Takto stanovená podmienka je v rozpore s vyššie uvedeným metodickým výkladom MIRRI SR, podľa ktorého na preukázanie súladu s HP postačuje čestné vyhlásenie.

³⁷ S. 4-5, dostupné na: https://eurofondy.gov.sk/wp-content/uploads/2024/06/Metodicky_vyklad_k_uplatneniu_ZHP_implementacia_PO2021_2027_verzia_1.pdf

³⁸ Systém implementácie horizontálnych princípov. Programové obdobie 2021-2027, verzia: 2.0., s. 24. Dostupné na: https://horizontalneprincipy.gov.sk/wp-content/uploads/2024/05/System-implementacie-HP-2021-2027_verzia-2.0.pdf?csrt=469563748317713277

2.2. Žiadosť o NFP

Proces schvaľovania ŽoNFP by mal pozostávať z administratívneho overovania, odborného hodnotenia (ak relevantné), výberu (ak relevantné)³⁹ a opravných prostriedkov (nepovinná časť schvaľovacieho procesu). V prípade, **že je možné posúdiť kvalitu jednotlivých projektov v rámci administratívneho overovania**, v rámci konania o ŽoNFP nie je potrebné pristúpiť k odbornému hodnoteniu, resp. k využitiu odborných hodnotiteľov.⁴⁰

Súlad predkladanej ŽoNFP s HP sa posudzuje v procese administratívneho overovania a aj hodnotenia ŽoNFP, resp. odborného posúdenia národných projektov. HP majú byť implementované ako diskvalifikačné kritérium, ktoré sa uplatňuje uplatňovať v procese konania o ŽoNFP.⁴¹

Ako prvé vylučovacie kritérium je v prílohe č. 2 dokumentu *Všeobecná metodika a kritériá použité pre výber uvedené, že „projekt je v súlade s Chartou EÚ, zabezpečuje a presadzuje rodovú rovnosť, nediskrimináciu a prístupnosť pre osoby so zdravotným postihnutím (článok 9 a článok 73 ods. 1 o spoločných ustanoveniach)“*. Predmetom posúdenia je, či *„projekt dodržiava základné práva a súlad s Chartou EÚ, zohľadňuje a presadzuje rovnosť mužov a žien, uplatňuje a začleňuje hľadisko rodovej rovnosti, zabráňuje akejkoľvek diskriminácii a zohľadňuje prístupnosť pre osoby so zdravotným postihnutím v súlade s čl. 9 Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím.“*

27

Informácia o tom, že v ŽoNFP je potrebné definovať aj konkrétny spôsob, ako budú zabezpečené uvedené opatrenia, je explicitne uvedená aj priamo vo formulári žiadosti. Ten obsahuje aj upozornenie pre žiadateľa o zákaze diskriminácie pri všetkých projektových aktivitách. Vylučujúce kritériá sú vyhodnocované možnosťou áno/nie, pričom **„nie“ znamená nesplnenie kritérií pre výber projektov** a neschválenie ŽoNFP.⁴²

39 Odborné hodnotenie sa vykonáva prostredníctvom odborných hodnotiteľov vybraných z registra hodnotiteľov v prípade, ak stanovené kritériá vyžadujú odborné posúdenie. V rámci odborného hodnotenia odborný hodnotiteľ overí na základe hodnotiacich kritérií podmienky poskytnutia príspevku, ktoré neboli predmetom overenia pri administratívnom overovaní alebo tie, ktoré boli predmetom iba čiastočného overenia pri administratívnom overovaní. (Systém implementácie HP, s. 33).

40 MIRRI SR: Všeobecná informácia k predkladaniu a schvaľovaniu žiadosti o poskytnutie nenávratného finančného príspevku, s. 8. Dostupné na: https://eurofondy.gov.sk/wp-content/uploads/2022/11/Vseobecna_informacia_k_predkladaniu_a_schvalovaniu_ZoNFP_verzia_1.docx

41 Systém implementácie horizontálnych princípov. Programové obdobie 2021-2027, verzia: 2.0., s. 31 - 34. Dostupné na: https://horizontalneprincipy.gov.sk/wp-content/uploads/2024/05/System-implementacie-HP-2021-2027_verzia-2.0.pdf?csrt=469563748317713277

42 Vid' napr. Príloha č. 4 Kritériá pre výber projektov pre výzvu: PSK-MSVVS-001-2023-NP-ESF+.

Podľa *Systému implementácie HP* žiadateľ v ŽoNFP v časti 7 uvedie stručné vysvetľujúce informácie, ak budú relevantné vzhľadom na charakter výzvy, ako zabezpečiť dodržiavanie práv, slobôd a zásad, ktoré sú v Charte EÚ, princípov presadzovania rovnosti mužov a žien a začleňovania hľadiska rodovej rovnosti, zabránenie akejkoľvek diskriminácii a zabezpečiť prístupnosť aktivít, výstupov a výsledkov pre osoby so zdravotným postihnutím.⁴³

Podľa metodického dokumentu Riadiaceho orgánu *Príručka pre prijímateľa* je pri realizácii aktivít projektu potrebné dbať najmä na to, aby:

- pri všetkých oprávnených aktivitách realizovaných v rámci projektu bol dodržiavaný princíp presadzovania rovnosti mužov a žien, začleňovalo sa hľadisko rodovej rovnosti, bol dodržaný princíp nediskriminácie tak, aby nedochádzalo k znevýhodneným podmienkam pre akúkoľvek skupinu osôb a aby boli vytvorené podmienky prístupnosti aj pre osoby so zdravotným postihnutím k fyzickému prostrediu, k informáciám a komunikácii vrátane informačných a komunikačných technológií a systémov, ako aj k ďalším prostriedkom a službám dostupným alebo poskytovaným verejnosti, vrátane všetkých informačných, komunikačných a vzdelávacích aktivít,
- pri výbere administratívnych a odborných kapacít zapojených do riadenia a realizácie projektu bola zabezpečená rovnosť mužov a žien a nediskriminácia,
- v rámci mzdového ohodnotenia administratívnych a odborných kapacít nedochádzalo k diskriminácii vo vzťahu k nerovnému odmeňovaniu za rovnakú prácu na základe pohlavia alebo príslušnosti k akejkoľvek znevýhodnenej skupine osôb.⁴⁴

⁴³ Systém implementácie horizontálnych princípov. Programové obdobie 2021-2027, verzia: 2.0, s. 58. Dostupné na: https://horizontalneprincipy.gov.sk/wp-content/uploads/2024/05/System-implementacie-HP-2021-2027_verzia-2.0.pdf?csrt=469563748317713277

⁴⁴ Príručka pre prijímateľa, s. 8-9. Dostupné na: https://eurofondy.gov.sk/wp-content/uploads/2024/08/MD_RO_PSK_c_6_Prirucka-pre-prijimatela_v_2_0.zip

3. Národné projekty v oblasti regionálneho škola

Predmetom analýzy bola dokumentácia v predrealizačnej fáze k ôsmim NP v oblasti regionálneho školstva, ktorých výzvy boli vyhlásené v aktuálnom programovom období, s cieľom vyhodnotiť implementáciu Charty EU a CRPD (tretieho a štvrtého HP). Pri každej výzve sú najprv uvedené základné informácie a následne vyhodnotenie jednotlivých dokumentov z hľadiska dodržiavania HP.

3.1 Podpora pomáhajúcich profesií 3 (POP 3)

Názov projektu: Podpora pomáhajúcich profesií 3 (POP 3)

Kód výzvy: PSK-MSVVS-001-2023-NP-ESF+

Žiadateľ: Národný inštitút vzdelávania a mládeže (ďalej ako „NIVAM“)

Začiatok realizácie projektu: 1.9.2023

Ukončenie hlavných aktivít projektu: 1.12.2026

Celková dĺžka projektu: 40 mesiacov

Priorita: 4P2 Kvalitné a inkluzívne vzdelávanie

30 Oblasť intervencie:

152. Opatrenia na podporu rovnosti príležitostí a aktívnu účasť v spoločnosti

Špecifický cieľ:

ESO4.5. Zvýšenie kvality, inkluzívnosti a účinnosti systémov vzdelávania a odbornej prípravy, ako aj ich relevantnosti z hľadiska trhu práce okrem iného prostredníctvom potvrdzovania výsledkov neformálneho vzdelávania a informálneho učenia sa s cieľom podporiť nadobúdanie kľúčových kompetencií vrátane podnikateľských a digitálnych zručností, a tiež prostredníctvom podpory zavádzania systémov duálnej odbornej prípravy a učňovskej prípravy (ESF+).

ESO4.6. Podpora rovného prístupu, a to najmä znevýhodnených skupín, ku kvalitnému a inkluzívnemu vzdelávaniu a odbornej príprave a podpora ich úspešného ukončenia, počnúc vzdelávaním a starostlivosťou v ranom detstve cez všeobecné a odborné vzdelávanie a prípravu až po terciárnu úroveň a vzdelávanie a učenie dospelých vrátane uľahčovania vzdelávacej mobility pre všetkých a prístupnosti pre osoby so zdravotným postihnutím (ESF+).

Cieľ projektu:

Cieľom je stabilizovať pomáhajúce profesie z projektov OP LZ a Plánu obnovy a odolnosti SR pôsobiace v školách na celom území SR a aj zvýšiť počet vybraných pozícií za účelom podpory inkluzívneho vzdelávania a digitálnej transformácie škôl.

Cieľová skupina:

školy ako užívatelia projektu, pedagogickí a odborní zamestnanci škôl ako užívatelia projektu.

Oprávnenou cieľovou skupinou sú:

- deti, predovšetkým tie, ktoré navštevujú materské školy vrátane detí v núdzi, žiaci ZŠ a SŠ vrátane žiakov so ŠVVP v zmysle platnej legislatívy
- Rómovia, najmä z MRK

Projekt so špecifickým určením pre marginalizované rómske komunity: čiastočne.

3.1.1 Zámer POP 3

V podaktivitách uvedených v zámere neboli identifikované žiadne opatrenia na implementáciu Charty EÚ, ako to vyžaduje Systém implementácie HP. V časti zámeru Personálne a technické zabezpečenie projektu sa uvádza len všeobecná formulácia, že „projekt bude realizovaný v súlade s HP s povinnosťou dodržania súladu projektu s Chartou základných práv Európskej únie, rodovou rovnosťou, nediskrimináciou a prístupnosťou osôb so zdravotným postihnutím, ktoré sú definované v Partnerskej dohode SR na roky 2021 – 2027 a v čl. 9 nariadenie o spoločných ustanoveniach, berúc do úvahy Chartu základných práv Európskej únie a povinnosti vyplývajúce z Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím a zabezpečenia prístupnosti v súlade s jeho článkom 9, ako horizontálne základné podmienky. Pri implementácii plánovaných aktivít projektu je potrebné dodržiavať všetky články Charty ZP EÚ s dôrazom najmä na články Charty ZP EÚ, ktoré sa najviac vzťahujú k plánovaným intervenciám, aktivitám a cieľovým skupinám“. Ide o štyri druhy podaktivít zamerané na zabezpečenie odborného personálu v školách, ktoré sú pokračovaním troch národných projektov z predošlého programového obdobia (2014 – 2020): pedagogický asistent a člen inkluzívneho tímu (NP POP 2), rodičovský asistent a pomocný vychovávateľ (NP PRIM II) a školský digitálny koordinátor (NP edIT).

Žiadateľ uvádza, že „na projekte budú mať možnosť participovať všetci zamestnanci žiadateľa a zamestnanci škôl, ktorí prejavia záujem o účasť na projekte bez ohľadu na pohlavie, vek alebo akékoľvek iné kritériá, ktoré by mohli ľudí diskriminovať. Taktiež pri výbere administratívnych a odborných kapacít zapojených do riadenia a realizácie projektu bude zohľadnený a dodržaný princíp rovnosti mužov a žien a princíp nediskriminácie. V rámci mzdového ohodnotenia administratívnych a odborných kapacít nebude dochádzať k diskriminácii a k nerovnému odmeňovaniu za rovnakú prácu na základe pohlavia alebo príslušnosti k akejkoľvek znevýhodnenej skupine osôb. V súvislosti so všetkými plánovanými aktivitami bude zohľadnený v rámci projektu princíp rovnosti mužov a žien a princíp nediskriminácie tak, aby nedochádzalo k znevýhodneným podmienkam pre akúkoľvek skupinu osôb a aby boli vytvorené podmienky prístupnosti aj pre osoby so zdravotným postihnutím k fyzickému prostrediu, k informáciám a komunikácii vrátane informačných a komunikačných technológií a systémov, ako aj k ďalším prostriedkom a službám dostupným alebo poskytovaným verejnosťou“. Chýba však informácia, ako konkrétne budú dodržiavané ustanovenia Charty EÚ, napríklad aké kroky budú uplatňované na deklarované zabránenie diskriminácii.

3.1.2 Výzva POP 3

Vo výzve bola ako podmienka splnenia kritérií pre výber projektov z hľadiska dodržiavania HP uvedená formulácia vylučujúceho kritéria zo Všeobecnej metodiky pre výber projektov (pozri kapitola 2.1). Iné vylučujúce kritériá uvedené v dokumente sa na výzvu neaplikovali z dôvodu nerelevantnosti, rovnako sa neuplatňovali vecné kritériá a odborné hodnotenie. V bode 9 výzvy Oprávnenosť z hľadiska súladu s HP sa uvádza, že „projekt, ktorý je predmetom ŽoNFP, musí byť v súlade s HP, ktoré sú definované v Partnerskej dohode Slovenskej republiky na roky 2021 – 2027 a v čl. 6 NSU.“ V rámci fondov sa nemajú podporovať akcie prispievajúce k akejkoľvek forme segregácie a diskriminácie. V tomto kontexte je dôležité, že špeciálne školy nie sú oprávnenými užívateľmi projektu, čo pomáha predchádzať segregácii na úrovni škôl. Výzva neuvádza, či to zahŕňa aj špeciálne triedy bežných škôl.

Pri implementácii plánovaných aktivít projektu podľa výzvy musí žiadateľ dodržiavať všetky články Charty EÚ s dôrazom na čl. 14 Právo na vzdelanie, čl. 21 Nediskriminácia, čl. 23 Rovnosť medzi ženami a mužmi a čl. 26 Integrácia osôb so zdravotným postihnutím. Ako forma preukázania a aj spôsob overenia boli stanovené Formulár ŽoNFP (časť 7.2 Spôsob realizácie aktivít projektu) a Čestné vyhlásenie žiada-

teľa. Podmienka súladu s HP nebola preukazovaná zo strany žiadateľa samostatnou prílohou a overovala sa v konaní o ŽoNFP. Vo výzve nebola stanovená povinnosť evidovať tzv. iné údaje, pričom ako ukazovatele mohli byť využité napríklad počet pracovníkov a pracovníčok patriacich k etnickým, národnostným a rasovým menšinám a počet novovytvorených pracovných miest obsadených osobami pochádzajúcimi z marginalizovaných rómskych komunít (ďalej ako “MRK”).

3.1.3 Žiadosť POP 3

V Prehľade merateľných ukazovateľov projektu sú zadefinované počty podporených jednotiek **školského digitálneho koordinátora** (450 FTE),⁴⁵ pracovných úväzkov **pomáhajúcich profesií** (5 500 FTE), **počet subjektov ovplyvnených intervenciou** (1 400) a **počet osôb ovplyvnených intervenciou** (25 000). K 15.9.2024 bolo na Slovensku 1 837 štátnych ZŠ s počtom žiakov 447 757 a 470 štátnych SŠ.⁴⁶ Nie každá škola tak môže byť vo výzve úspešná, preto je dôležité správne nastaviť kľúč výberu zapojených subjektov. Vo vzťahu k pomenovaným cieľovým skupinám je nejasné, koľko žiakov a žiačok z MRK a zdravotne znevýhodnených bude ovplyvnených intervenciou.

33

Cieľom hlavnej aktivity 1 Inkluzívna podpora v školách je *“podporiť v školách prostredníctvom pôsobenia vybraných pozícií pedagogických a odborných zamestnancov ako aj nepedagogických zamestnancov zabezpečenie rovnosti príležitostí vo vzdelávaní, a to najmä zraniteľných skupín vo vzdelávaní (napr. príslušníci MRK, so zdravotným znevýhodnením, s ohrozením školským neúspechom či rizikom predčasného ukončenia školskej dochádzky) ku kvalitnému a inkluzívnemu vzdelávaniu vrátane investície do prevencie, ktorú predstavuje pôsobenie podporných tímov”*.

V materských, základných a stredných školách s výnimkou špeciálnych škôl sa mali podporiť pozície pedagogický asistent (ďalej ako “PA”), školský podporný tím (školský psychológ, školský špeciálny pedagóg, liečebný pedagóg, školský logopéd, sociálny pedagóg, sociálny pracovník), pomocný vychovávateľ (podpora sa má týkať len MŠ podporených v Pláne obnovy a odolnosti SR), rodičovský asistent (podpora sa bude týkať len MŠ podporených v NP PRIM II). Pozície mali byť podporované od školského roka 2023/2024 do konca školského roka 2025/2026, pričom podpora má byť prispôbena postupnému prechodu na finan-

⁴⁵ standardizovaná jednotka, ktorá vyjadruje množstvo pracovného času zamestnanca vo vzťahu k plnému pracovnému úväzku

⁴⁶ Štatistické ročenky CVTI SR, dostupné online na: https://www.cvtisr.sk/cvti-sr-vedecka-kniznica/informacie-o-skolstve/statistiky/statisticka-rocenka-publikacia.html?page_id=9580

covanie pozícií zo štátneho rozpočtu. Podporené mali byť školy zaradené do siete škôl a školských zariadení bez ohľadu na zriaďovateľa za splnenia podmienky, že škola nesmie byť financovaná prevažne zo súkromných zdrojov. Škola mohla žiadať o PA jedným z dvoch spôsobov. Prvý kľúč paušálneho pridelenia počtu PA pre ZŠ a SŠ závisí výlučne od počtu žiakov a žiačok, druhý kľúč je stanovený podľa potrieb jednotlivých žiakov a žiačok so zdravotným znevýhodnením na základe odporúčania zariadenia poradenstva a prevencie, prispôsobený podľa celkového počtu žiakov. Zároveň v jednej škole nie je možné kombinovať pracovné miesto PA s pracovným miestom PA pre žiakov so zdravotným znevýhodnením. Zloženie školského podporného tímu má vychádzať z potrieb školy, ktorá o ňom rozhoduje samostatne. Keďže prijímanie zamestnancov a zamestnankýň bude prebiehať na úrovni škôl, ktoré sa zapoja do dopytovo orientovanej výzvy, mali byť uvedené aj opatrenia na zabezpečenie ich výberu v súlade s HP, napríklad prostredníctvom zmluvy pre školy ako konečných prijímateľov. Výber škôl sa mal realizovať na základe výzvy, pričom primárne mali byť kvôli stabilizácii podporené školy, ktoré sa zapojili do predchádzajúcich projektov NP POP I a II a PRIM II. V hodnotení NP PRIM I a II⁴⁷ v prílohe č. 5 je zverejnený prehľad vybranej vzorky a stavu zapojených MŠ. Sú v ňom uvedené dáta o 15 zúčastnených MŠ, v deviatich z nich boli evidované aj triedy s výlučne rómskymi žiakmi a žiačkami. V ŽoNFP POP 3 však neboli identifikované konkrétne opatrenia na to, aby aktivity projektu neprispeli k segregácii detí z MRK, čo sú podmienky vyplývajúce z Partnerskej dohody.⁴⁸

Odporúčaným kritériom výberu zamestnaných osôb v MŠ, ktoré pokračujú z NP PRIM II, je ovládanie materinského jazyka detí z MRK, pričom sa majú aplikovať predpisy antidiskriminačného zákona (dočasné vyrovnávacie opatrenia) **formou preferenčného zamestnania rómskych uchádzačov a uchádzačiek o zamestnanie**. Avšak takýto ukazovateľ nebol v časti Iné údaje ani pri merateľných ukazovateľoch zaregistrovaný. Kľúč pridelenia počtu PA pre MŠ pokračujúce z NP PRIM II obsahuje podmienku, že „*MŠ vzdeláva min. 5 detí z MRK a tieto deti sú rovnomerne rozdelené medzi triedami a vzdelávané spolu s inými deťmi (ak MŠ vzdeláva aj deti, ktoré nepochádzajú z MRK). Uvedené sa preukáže čestným vyhlásením.*“ Ďalšou podporenou pozíciou naviazanou na pokračovanie NP PRIM II z Plánu obnovy sú pomocní vychovávatelia a vychovávateľky a rodičovskí asistenti a asistentky, ktorí boli zapojení v školskom roku 2022/2023. Kľúč ich pridelenia

47 Záverečná hodnotiaca správa, s. 66. Dostupné na: <https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/esf/op-ludske-zdroje/hodnotenie/hodnotenie-np-podpora-predprimarneho-vzdelavania-deti-z-marginalizovanych-romskych-komunit-prim-i-ii.pdf>

48 V podkapitole 1.1 Partnerská dohoda a Horizontálne princípy

bol stanovený podľa počtu detí v MŠ. Cieľom je okrem zastabilizovania existujúcich pracovných pozícií umožniť aj novým školám získať podporné pozície, aj keď ich doteraz nemali. Školy majú v prihláške uviesť svoj plán vytvorenia pracovných pozícií, v ktorom budú vychádzať z možností uvedených v kľúčí. Okrem neho bude predmetom posudzovania aj plán školy, avšak nie je uvedené, čo by mal plán obsahovať pre splnenie podmienok implementácie HP.

Cieľom hlavnej aktivity 2 je prostredníctvom pôsobenia pozície školského digitálneho koordinátora (ďalej ako „ŠDK“) poskytnúť pedagogickým a odborným zamestnancom škôl metodickú podporu a zručnosti, aby správne využívali digitálne technológie vo výchove a vzdelávaní a v čo najväčšom rozsahu prispeli k zlepšeniu prístupu žiakov k vzdelávaniu. S nadobudnutými zručnosťami majú byť pedagogickí a odborní zamestnanci a zamestnankyne schopní vytvoriť aj podmienky na inkluzívnu online výučbu a využívať vhodné vzdelávacie programy a platformy pre všetkých žiakov a žiačky. Pre zaradenie do projektu mal byť realizovaný výber škôl na základe zverejnenej výzvy. V prihláške škola mala uviesť plán vytvorenia pracovných pozícií, v ktorom mala vychádzať z možností uvedených v kľúčí. Primárne sa malo podporiť pôsobenie ŠDK v 315 školách zapojených v NP edIT 1 a 2, v súlade s finančnými možnosťami projektu mali mať možnosť získať ŠDK aj nové školy (135 nových FTE). Opis činností projektu je opäť bez opatrení pre zabezpečenie prístupnosti k informáciám aj pre OZP. Okrem počtu žiakov a žiačok, PZ a OZ a pokračovania škôl z predošlých projektov nie sú definované kritériá pre výber škôl. Keďže má projekt zlepšiť prístup k vzdelávaniu, s ohľadom na cieľovú skupinu mal žiadateľ pri popise aktivít uviesť opatrenia pri výbere škôl v súlade s HP, a tiež ako zabezpečiť deklarovanú inkluzívnu online výučbu napríklad v prípade žiakov a žiačok bez prístupu k IKT technike alebo so zdravotným znevýhodnením. Takéto opatrenia však uvedené neboli, žiadosť obsahuje iba prepis bodu 9 výzvy *Oprávnenosť z hľadiska súladu s HP*.

V súvislosti s dodržiavaním zákazu diskriminácie pri prijímaní do zamestnania, odmeňovaní a prístupnosti pre osoby so zdravotným postihnutím je v žiadosti zopakovaná formulácia z projektového zámeru. V texte však pri aktivitách absentujú konkrétne opatrenia na zabránenie akejkoľvek diskriminácie vo vzťahu k cieľovým skupinám, najmä rómskym žiakom a žiačkam. Priamo v aktivitách projektu neboli identifikované konkrétne opatrenia v nadväznosti na články Charty EÚ, ktoré boli uvedené vo výzve (čl. 14 Právo na vzdelanie, čl. 21 Nediskriminácia,

čl. 23 Rovnosť medzi ženami a mužmi a čl. 26 Integrácia osôb so zdravotným postihnutím), sú spomenuté iba deklaratívne.

Zistenia

- Z výzvy boli správne v súlade so špecifickými cieľmi 4.5 a 4.6 vyradené špeciálne školy, nie je však jasné, či boli vyradené aj špeciálne triedy na bežných ZŠ (v súlade s § 94 ods. 1 pís. b školského zákona). V takom prípade by už nemuselo ísť o inkluzívne vzdelávanie žiakov a žiačok so ŠVVP, ale naopak o podporu segregácie v prípade, ak by išlo o deti z MRK (často s diagnostikovanou narušenou komunikačnou schopnosťou). Mohla by tak byť podporená segregácia na úrovni triedy.
- Keďže výber škôl pre pozíciu PA podľa 2. kľúča by mal byť na základe odporúčania CPP, prístupnosť pre OZP a špecifický cieľ 4. 5 a 4. 6 by mali byť zabezpečené. Ak 1. kľúč podľa počtu všetkých žiakov školy nebol doložený konkrétnym opatrením (tak, aby nenastala situácia, že škola s väčším počtom žiakov a žiačok so ŠVVP bude znevýhodnená len preto, že má celkový súčet žiakov menší ako veľká škola, avšak s malým počtom žiakov so ŠVVP), nemal byť schválený.
- Vo vzťahu k cieľovej skupine rómskych detí, najmä z MRK, sme neidentifikovali žiadne opatrenie, ktoré by zabránilo diskriminácii pri prijímaní a prideloovaní rodičovských asistentov, keďže medzi školami pokračujúcimi z projektu PRIM II sú aj MŠ, ktoré majú triedy s výlučne rómskymi deťmi (poznámka sa netýka MŠ, ktoré ako celok navštevujú výlučne rómske deti). Zároveň nie je špecifikovaný kľúč, ako sa budú vyberať nové MŠ. Dôležité je, aby neboli podporené také školy, v ktorých by mohlo prichádzať k upevneniu segregácie na úrovni triedy.
- Odporúčaným kritériom uvedeným v ŽoNFP pre výber PA v MŠ z NP PRIM II je ovládanie materinského jazyka detí z MRK. Tzv. iné údaje, ktorými by bolo možné toto kritérium monitorovať, však neboli zaevidované.
- Neboli špecifikované konkrétne opatrenia na podporu prístupnosti aktivít pre OZP, napríklad sprístupnením informačných a komunikačných technológií a systémov, najmä v súvislosti s výstupmi a výsledkami projektu.

3.2 Systémová podpora duševného zdravia a prevencie

Názov projektu: Systémová podpora duševného zdravia a prevencie detí, žiakov a študentov cez systém poradenstva a prevencie

Kód výzvy: PSK-MSVVS-004-2023-NP-ESF+

Žiadateľ: Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie (ďalej ako "VÚDPaP")

Začiatok realizácie projektu: 1.9.2023

Ukončenie hlavných aktivít projektu: 1.10.2026

Celková dĺžka projektu: 38 mesiacov

Priorita: 4P2 Kvalitné a inkluzívne vzdelávanie

Oblasť intervencie: 152. Opatrenia na podporu rovnosti príležitostí a aktívnu účasť v spoločnosti

Špecifický cieľ:

ESO 4.6 Podpora rovného prístupu, a to najmä znevýhodnených skupín, ku kvalitnému a inkluzívnemu vzdelávaniu a odbornej príprave a podpora ich úspešného ukončenia, počnúc vzdelávaním a starostlivosťou v ranom detstve cez všeobecné a odborné vzdelávanie a prípravu až po terciárnu úroveň a vzdelávanie a učenie dospelých vrátane uľahčovania vzdelávacej mobility pre všetkých a prístupnosti pre osoby so zdravotným postihnutím.

37

Cieľ NP:

Cieľom NP je zabezpečiť systémový a systematický prístup k prevencii a sanácii duševného zdravia detí, žiakov a študentov na všetkých stupňoch podporných úrovni prostredníctvom zariadení poradenstva a prevencie a špeciálnych výchovných zariadení.

Cieľová skupina:

Pedagogickí zamestnanci a odborní zamestnanci v zmysle platnej legislatívy.

Oprávnená cieľová skupina nebola definovaná.

Projekt so špecifickým určením pre marginalizované rómske komunity:
nie

3.2.1 Zámer NP

Podľa informácií uvedených vo výzve nebol realizovaný predvýber na základe projektového zámeru.

3.2.2 Výzva NP

Cielom výzvy je zabezpečenie systémového a systematického prístupu k prevencii a sanácii duševného zdravia detí, žiakov a študentov na všetkých stupňoch podporných úrovni prostredníctvom zariadení poradenstva a prevencie a špeciálnych výchovných zariadení.

V časti 6 bola ako podmienka splnenia kritérií pre výber projektov z hľadiska dodržiavania HP uvedená formulácia vylučujúceho kritéria zo Všeobecnej metodiky pre výber projektov (pozri kapitola 2.1). Iné vylučujúce kritériá uvedené v dokumente Všeobecná metodika a kritériá použité pre výber projektov sa na výzvu neaplikovali z dôvodu nerelevantnosti a neuplatňovali sa ani vecné kritériá a odborné hodnotenie.

38

Podľa časti 7 musí byť projekt v súlade s HP zameraný na odstraňovanie nerovností a presadzovanie rovnosti žien a mužov a na boj proti diskriminácii na základe pohlavia, rasy alebo etnického pôvodu, náboženstva alebo viery, zdravotného postihnutia, veku alebo sexuálnej orientácie na základe Charty EÚ a CRPD. Nemajú sa podporovať akcie prispievajúce k akejkoľvek forme segregácie a diskriminácie a pri implementácii plánovaných aktivít projektu je potrebné dodržiavať všetky články Charty EÚ s dôrazom na čl. 14, 21, 23 a 26.

Žiadateľ má preukázať splnenie podmienok v časti 7.2 ŽoNFP a overuje sa v konaní o žiadosti, podmienky je potrebné plniť kontinuálne počas realizácie projektu.

Ako merateľné ukazovatele boli určené:

- počet podporených zamestnaných osôb vrátane samostatne zárobkovo činných osôb
- počet zamestnaných osôb, ktoré úspešne ukončili intervenciu

3.2.3 Žiadosť o NP

Hlavným cieľom projektu je zabezpečiť systémový a systematický prístup k prevencii a sanácii duševného zdravia detí, žiakov a študentov na všetkých stupňoch podporných úrovni prostredníctvom zariadení poradenstva a prevencie a špeciálnych výchovných zariadení. Nadväzujú naň dva špecifické ciele:

- zabezpečiť dostupnosť a prístupnosť nástrojov, metodík a video-metodík, príručiek a podporných materiálov pre PZ a OZ zabezpečujúcich odborné činnosti v ZPP a v špeciálnych výchovných zariadeniach (ďalej ako „ŠVZ“),
- zabezpečiť počas realizácie NP zosilnenú podporu a sprevádzanie odborného zamestnanca (OZ) a pedagogického zamestnanca (PZ) v zariadeniach poradenstva a prevencie (ZPP), ŠVZ a na školách v osvojení a prehĺbení špecifických zručností v oblasti prevencie, postupu v krízových situáciách a ochrany duševného zdravia s dopadom aj na sanáciu duševného zdravia zamestnancov v SPaP a ŠVZ.

Ciele sa majú naplňať prostredníctvom dvoch odborných podaktivít. Prvá (A1a) má nastaviť systémový prístup a zameriava sa na rozvíjanie a sprístupňovanie nástrojov pre oblasť podpory a ochrany duševného zdravia a prevencie rizikového správania, rozvoj e-poradenstva ako systémového nástroja pre podporu odborných činností a na štandardizáciu diagnostických nástrojov. Druhá (A1b) má nastaviť systematický prístup cez činnosť ZPP a ŠVZ prostredníctvom aktivizácie OZ v posilnení metodologickej činnosti v oblasti prevencie, prostredníctvom vzdelávania PZ a OZ a prostredníctvom podpory supervízie.

39

Očakávanými výstupmi podaktivity A1a majú byť:

- analýza stavu materiálo-technického zabezpečenia pre realizáciu preventívnej odbornej činnosti na všetkých podporných úrovniach systému poradenstva a prevencie a identifikácia absentujúcich nástrojov,
- zoznam dostupných kvalitných nástrojov a zoznam absentujúcich nástrojov,
- správa o novovynárajúcich sa potrebách ochrany duševného zdravia detí, žiakov a študentov s odporúčaniami pre systém poradenstva a prevencie,
- identifikované a/alebo novovytvorené overené nástroje - min. 300 - zamerané na ochranu a sanáciu duševného zdravia detí, žiakov a študentov z MRK, detí a žiakov v ŠVZ, CDR a detí, žiakov a stu-

dentov prekonávajúcich náročné životné situácie. Nástroje budú sprístupnené na platforme e-poradenstvo pre využitie pri odborných činnostiach na 1. - 5. stupni podpornej úrovne systému poradenstva a prevencie a v ŠVZ a CDR,

- identifikované odborné činnosti pre podporu študentov na vysokých školách v oblasti ochrany duševného zdravia,
- pilotne overený nástroj pre podporu preventívnych aktivít realizovaných CPP s dopadom na celú populáciu žiakov na základných a stredných školách s možnosťou spolupráce pri tvorbe a overovaní nástroja s neziskovým sektorom,
- zaregistrovaných min. 1100 PZ a OZ (používateľov platformy e-poradenstvo) zabezpečujúcich odborné činnosti v systéme poradenstva a prevencie.

40 Rozvoj elektronickej platformy e-poradenstva má priniesť široké spektrum nástrojov pre špecifické oblasti odborných činností pre každého registrovaného PZ a OZ v systéme poradenstva a prevencie (SPaP), ŠVZ a CDR. Pri takto stanovenej cieľovej skupine by sa malo počítať aj s osobami so zdravotným znevýhodnením a prispôbiť elektronickú platformu v súlade so štandardami na prístupnosť webových stránok pre osoby so ZZ, pričom projekt podobné opatrenie neuvádza. V projekte nebol identifikovaný ani plán na prispôsobenie materiálov pre preventívne aktivity deťom so zdravotným znevýhodnením, aj keď je pozitívne, že sa s tým počíta pri deťoch z MRK, ŠVZ a CDR. V súvislosti s tým je otázne, či sa naplní jeden z očakávaných výstupov podaktivity, ktorým je pilotne overený nástroj pre podporu preventívnych aktivít realizovaných CPP s dopadom na **celú** populáciu žiakov na základných a stredných školách.

Podaktivita A1b Štandardizácia diagnostických alebo skríningových nástrojov pre oblasť prevencie má za cieľ zabezpečiť štandardizované diagnostické a skríningové nástroje s dopadom na podporu a ochranu duševného zdravia detí. Očakávanými výstupmi sú štandardizované diagnostické a skríningové nástroje pre odborné činnosti podporujúce prevenciu a ochranu duševného zdravia, vrátane diagnostického alebo skríningového nástroja v menšinovom jazyku, metodiky pre prácu s diagnostickými alebo skríningovými nástrojmi a správy (spätné väzby, reflexie) PZ alebo OZ overujúcich diagnostické alebo skríningové nástroje v praxi.

Projekt počíta s adaptáciou diagnostických a skríningových nástrojov aj na menšinové jazyky, čím sa zabezpečí súlad s čl. 21 Nediskriminácia a čl. 22. Kultúrna, náboženská a jazyková rozmanitosť Charty EÚ.

Z hľadiska HP je deklarované, že „NP Duševné zdravie a prevencia je v súlade s horizontálnymi princípmi. NP je v súlade s dodržiavaním Charty základných práv Európskej únie a Dohovorom OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím; zohľadňuje a uplatňuje hľadisko rodovej rovnosti a nediskriminácie (založenej na pohlaví, rasovom a etnickom pôvode, náboženstve alebo viere, postihnutí, veku alebo sexuálnej orientácii). NP je v súlade s cieľom podpory udržateľného rozvoja podľa článku 11 ZFEÚ, pričom sa zohľadňujú ciele OSN v oblasti udržateľného rozvoja, Parížska dohoda a zásada nespôsobovať významnú škodu. VÚDPaP má nastavené procesy pri výbere účastníkov aktivít tak, aby poverení zamestnanci dodržiavali princípy nediskriminácie u všetkých záujemcov, ktorí naplnili profil účastníka. Zamestnanci VÚDPaP sa riadia prijatým Etickým kódexom.“

Nastavenie interných procesov na dodržiavanie princípu nediskriminácie pri výbere účastníkov a účastníčok projektu môže výrazne prispieť k dodržiavaniu HP, hoci z projektu nie je zrejmé, čo je obsahom týchto procesov. Keďže žiadateľ o diskriminácii hovorí iba v súvislosti s vybranými skupinami, nie je zrejmé, či sú opatrenia zamerané na prevenciu diskriminácie na základe všetkých chránených dôvodov uvedených v antidiskriminačnom zákone.⁴⁹ V súvislosti s dodržiavaním CRPD neboli v projekte identifikované žiadne opatrenia na podporu začlenenia osôb so zdravotným znevýhodnením.

Zistenia

- V projekte nie je opísaný spôsob výberu účastníkov a účastníčok aktivít. Pri deklarovaní spôsobu zabezpečenia HP je síce uvedené, že žiadateľ má nastavené procesy pre výber účastníkov a účastníčok tak, aby nedochádzalo k diskriminácii, ale tento dokument nie je dostupný a preto ho nemožno vyhodnotiť. Keďže žiadateľ uvádza, že pravidlá nediskriminácie bude uplatňovať iba pri niekoľkých vybraných dôvodoch diskriminácie uvedených v antidiskriminačnom zákone, je otázne, či bude princíp nediskriminácie uplatňovaný aj pri dôvodoch, ktoré neboli uvedené.
- V prípade výstupov žiadateľ neuvádza spôsob ich sprístupnenia osobám so zdravotným znevýhodnením, napriek deklarovanej prístupnosti pre každého registrovaného pedagogického a odborného zamestnanca SPaP, ŠVZ a CDR. Nie sú uvedené ani žiadne opatrenia v zmysle čl. 9 CRPD Prístupnosť na prispôbenie komunikačných aktivít projektu pre osoby so zdravotným znevýhodnením.

⁴⁹ § 2 bod 1 Zákona č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon)

- Mapovanie a tvorba materiálov pre preventívne aktivity má byť zameraná na rôzne zraniteľné skupiny detí, žiakov a žiačok, napríklad deti zo ŠVZ, CDR alebo z MRK. Chýba informácia o tom, či tieto materiály budú prispôbené aj pre deti so zdravotným znevýhodnením a či vzdelávanie PZ a OŽ bude obsahovať aj tento aspekt. Projekt tak nedostatočne napĺňa čl. 4, bod i) CRPD, podľa ktorého sa zmluvné strany zaväzujú „podporovať vzdelávanie odborníkov a pracovníkov, ktorí pracujú s osobami so zdravotným postihnutím, v oblasti práv uznaných v tomto dohovore s cieľom zlepšiť poskytovanie pomoci a služieb zaručených týmito právmi.“
- Dodržiavanie HP je okrem prístupnosti diagnostických materiálov v menšinových jazykoch opísané len deklaratívne bez špecifikácie konkrétnych opatrení.

3.3 Digitálna transformácia vzdelávania a školy

42

Názov projektu: Digitálna transformácia vzdelávania a školy (DĚdu)

Kód výzvy: PSK-MSVVS-006-2023-NP-ESF+

Žiadateľ: Národný inštitút vzdelávania a mládeže (ďalej ako „NIVAM“)

Oprávnení partneri: MŠVvM SR, Univerzita Komenského v Bratislave, Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

Začiatok realizácie projektu: 1.9.2023

Ukončenie hlavných aktivít projektu: 1.10.2026

Celková dĺžka projektu: 60 mesiacov

Priorita: 4P2 Kvalitné a inkluzívne vzdelávanie

Oblasť intervencie: 21 Vzdelávanie, 33 Iné prístupy - Žiadne územné zameranie, 149 Podpora primárneho a sekundárneho vzdelávania (okrem infraštruktúry).

Špecifický cieľ:

ESO4.5 Zvýšenie kvality, inkluzívnosti a účinnosti systémov vzdelávania a odbornej prípravy, ako aj ich relevantnosti z hľadiska trhu práce okrem iného prostredníctvom potvrdzovania výsledkov neformálneho vzdelávania a informálneho učenia sa s cieľom podporiť nadobúdanie kľúčových kompetencií vrátane podnikateľských a digitálnych zručností, a tiež prostredníctvom podpory zavádzania systémov duálnej odbornej prípravy a učňovskej prípravy (ESF+) - menej rozvinuté.

Ciele projektu:

Dosiahnutie cieľových hodnôt merateľných ukazovateľov projektu definovaných v Prílohe č. 2 Zmluvy o poskytnutí NFP, a to podľa času plnenia merateľného ukazovateľa k dátumu Ukončenia realizácie hlavných aktivít projektu podľa podmienok Zmluvy o poskytnutí NFP. Na základe výskumu priamo na školách a relevantných dát, vytvorenie trvalo udržateľného systému podpory digitálnej transformácie vzdelávania.

Cieľová skupina:

- deti, predovšetkým tie, ktoré navštevujú materské školy vrátane detí v núdzi, žiaci ZŠ a SŠ vrátane žiakov so ŠVVP v zmysle platnej legislatívy
- pedagogickí a odborní zamestnanci v zmysle platnej legislatívy - pedagogickí a odborní zamestnanci ZŠ, MŠ a SŠ
- študenti VŠ - študenti učiteľských programov na VŠ

3.3.1 Zámer DITEdu

Podľa informácií vo vyhlásenej výzve nebol realizovaný predvýber na základe projektového zámeru. 43

3.3.2 Výzva DITEdu

Cieľom výzvy bola podpora implementácie opatrení v oblasti digitálnej transformácie vzdelávania prostredníctvom vytvorenia trvalo udržateľného systému podpory zriadením „Národného centra pre digitálnu transformáciu vzdelávania“ v akademickom prostredí s dvoma pracoviskami - v Košiciach na UPJŠ a v Bratislave na UK - so zapojením expertov expertiek z ďalších VŠ, NIVAM, MŠVVaM SR a praxe.

Ako podmienka splnenia kritérií v súvislosti s HP je vo výzve uvedená formulácia zo Všeobecnej metodiky na výber projektov.

Iné vylučujúce kritériá sa na výzvu neaplikovali z dôvodu nerelevantnosti a neuplatňovali sa ani vecné kritériá a odborné hodnotenie.

Medzi merateľné ukazovatele výstupov projektu boli zaradené:

- deti a mladí ľudia vo veku do 29 rokov, ktorí sú neaktívni
- podporené zamestnané osoby vrátane samostatne zárobkovo činných osôb
- zamestnané osoby, ktoré úspešne ukončili intervenciu

- deti a mladí ľudia vo veku do 29 rokov, ktorí sú neaktívni a úspešne ukončili intervenciu
- počet subjektov ovplyvnených intervenciou

3.3.3 Žiadosť DITEdu

Žiadateľ uvádza, že cieľom NP je na základe relevantných dát a výskumu priamo na školách vytvoriť trvalo udržateľného systému podpory digitálnej transformácie vzdelávania. Uvedený cieľ sa má naplňať aj prostredníctvom podpory národného centra pre digitálnu transformáciu vzdelávania s pracoviskami na UPJŠ v Košiciach a na UK v Bratislave so zapojením expertov z ďalších VŠ, MŠVVaŠ, NIVaM a praxe. Aktivity sa majú týkať formálneho a neformálneho vzdelávania školských digitálnych koordinátorov, riaditeľov, pedagogických a odborných zamestnancov MŠ, ZŠ, SŠ, študentov učiteľských programov na VŠ, aktualizácie a tvorby inovatívnych metodík, sieťovania škôl aj zamestnancov a zamestnankýň, certifikácie kvality digitálnych škôl a popularizácie. Kľúčový má byť edukačný výskum, ktorý bude garantovať rast kvality poskytovanej podpory, zabezpečovať bezpečnosť digitálnej transformácie vzhľadom na jej riziká a komunikovať získané poznanie s medzinárodnou komunitou. Má byť vytvorených min. 540 nových inovatívnych metodík pre výučbu všeobecnovzdelávacích predmetov a aktualizovaných min. 240 metodík, ktoré vznikli v národnom projekte IT Akadémia. Plánuje sa úspešné ukončenie intervencií na minimálne 1 000 školách so zapojením najmenej 2 000 PZ a OZ a 800 študentiek a študentov učiteľských programov na VŠ. Kapacita projektu umožňuje zapojenie sa všetkých MŠ, ZŠ a SŠ.

44

V projekte sa má realizovať jedna aktivita Podpora digitálnej transformácie vzdelávania, ktorá je rozdelená do 9 podaktivít:

1. Vzdelávanie a permanentná metodická podpora školských digitálnych koordinátorov
2. Adaptácia rámca EÚ DigCompEdu do pregraduálneho vzdelávania a vzdelávania v profesijnom rozvoji pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov MŠ, ZŠ a SŠ
3. Tvorba a využívanie metodických materiálov pre podporu digitálnej transformácie vzdelávania
4. Vytvorenie komunity spolupráce s ďalšími organizáciami a útvarmi rezortu školstva, akademickou obcou, základnými a strednými školami, orgánmi verejnej správy a samosprávy, inými subjektmi a občianskou verejnosťou v oblasti využitia a výmeny skúseností odborníkov z praxe v oblasti digitálnej transformácie vzdelávania

5. Tvorba analýz, expertíz, štandardov, odporúčaní, kritérií a mechanizmov pre implementáciu opatrení v oblasti digitálnej transformácie vzdelávania
6. Realizácia a podpora edukačného výskumu v oblasti digitálnej transformácie vzdelávania
7. Príprava, realizácia a certifikácia kvality vzdelávacích obsahov, pedagogických postupov a škôl digitálnej excelencie
8. Experimentálne overenie nového študijného odboru Gymnázium so zameraním na informatiku
9. Popularizačné aktivity a podpora spoločenského povedomia o potrebách digitálnej transformácie vzdelávania

V rámci deklarovania súladu s HP je v projekte uvedené, že bude realizovaný v súlade s HP s povinnosťou dodržania súladu projektu s Chartou základných práv Európskej únie, rodovou rovnosťou, nediskrimináciou a prístupnosťou pre osoby so zdravotným postihnutím, ako to vyplýva z CRPD. Pri implementácii plánovaných aktivít projektu majú byť dodržiavané všetky články Charty EÚ s dôrazom najmä na tie články, ktoré sa najviac vzťahujú k plánovaným intervenciám, aktivitám a cieľovým skupinám. Nie je však bližšie uvedené, o ktoré články ide.

45

Všetky činnosti v rámci jednotlivých podaktivít sa majú realizovať tak, aby nevytvárali prekážky pre osoby so zdravotným postihnutím, pre dodržiavanie princípov rodovej rovnosti, práva, slobody a zásady v zmysle Charty základných práv EÚ. Týka sa to aj výberu administratívnych a odborných kapacít zapojených do riadenia a realizácie projektu a ich mzdového ohodnotenia. V ZoNFP absentujú opatrenia pre zabezpečenie prístupnosti aktivít, informačných a podporných činností pre OZP.

Zistenia

- Vo vzťahu k cieľovým skupinám nebol žiadateľom deklarovaný spôsob ich výberu tak, aby neprišlo k porušeniu HP. Neboli zverejnené ani opatrenia na zabránenie akejkoľvek diskriminácie v súlade s prílohou č. 4 výzvy, uvedená bola iba deklarácia súladu s HP totožná s výzvou. Aktivity majú byť zamerané na rôzne zraniteľné skupiny detí, žiakov a žiačok, napríklad deti so ŠVVP, no chýba informácia o tom, či vzdelávanie PZ a OZ bude obsahovať aj tento aspekt. Projekt tak nemusí naplňať čl. 4, bod i) CRPD, podľa ktorého sa zmluvné strany zaväzujú „podporovať vzdelávanie odborníkov a pracovníkov, ktorí pracujú s osobami so zdravotným postihnutím, v oblasti práv uznaných v tomto dohovore s cieľom zlepšiť poskytovanie pomoci a služieb zaručených týmito právami.“

- Neidentifikovali sme žiadne konkrétne opatrenia na implementáciu HP do aktivít vo vzťahu k cieľovej skupine detí, ktoré navštevujú materské školy vrátane detí v núdzi, žiakov a žiačok ZŠ a SŠ vrátane tých so ŠVVP. Takéto opatrenia mali byť najmenej pri podaktivite č. 3 Tvorba a využívanie metodických materiálov pre podporu digitálnej transformácie vzdelávania, ktoré by mali byť prístupné aj pre žiakov so ŠVVP, čo však žiadateľ neuvádza.
- Neboli využitý inštitút iných údajov, kedy by bola uložená povinnosť žiadateľovi vykazovať plnenie HP v monitorovacích správach.
- V žiadosti nie je uvedené, akým spôsobom bude zabezpečená podmienka výzvy, že pri všetkých oprávnených aktivitách realizovaných v rámci projektu musí byť zohľadnený princíp rovnosti mužov a žien a princíp nediskriminácie tak, aby nedochádzalo k znevýhodneným podmienkam pre akúkoľvek skupinu osôb a aby boli vytvorené podmienky prístupnosti aj pre osoby so zdravotným znevýhodnením k fyzickému prostrediu, k informáciám a komunikácii vrátane informačných a komunikačných technológií a systémov, ako aj k ďalším prostriedkom a službám dostupným alebo poskytovaným verejnosti, vrátane všetkých informačných a vzdelávacích aktivít. Napr. pre podaktivitu č. 8 Experimentálne overenie nového študijného odboru Gymnázium so zameraním na informatiku žiadateľ neuvádza, ako podporí prístupnosť študijného odboru aj pre žiakov a žiačky so ŠVVP.

3.4 Podpora odborného vzdelávania a prípravy v rámci iniciatívy Catching-up regions

Kód výzvy: PSK-MSVVS-007-2023-NP-ESF+

Žiadateľ: Banskobystrický samosprávny kraj (ďalej ako "BBSK") a Prešovský samosprávny kraj (ďalej ako "PSK")

Začiatok realizácie projektu: 1.1.2024

Ukončenie hlavných aktivít projektu: 31.12.2027

Celková dĺžka projektu: 48 mesiacov

Priorita: 4P2 Kvalitné a inkluzívne vzdelávanie

Oblasť intervencie: 152. Opatrenia na podporu rovnosti príležitostí a aktívnu účasť v spoločnosti

Špecifický cieľ:

ESO4.5. Zvýšenie kvality, inkluzívnosti a účinnosti systémov vzdelávania a odbornej prípravy, ako aj ich relevantnosti z hľadiska trhu práce okrem iného prostredníctvom potvrdzovania výsledkov neformálneho vzdelávania a informálneho učenia sa s cieľom podporiť nadobúdanie kľúčových kompetencií vrátane podnikateľských a digitálnych zručností, a tiež prostredníctvom podpory zavádzania systémov duálnej odbornej prípravy a učňovskej prípravy (ESF+).

Cieľ výzvy:

Cieľom je zvýšenie kvality odborného vzdelávania a prípravy a vzdelávacieho prostredia v Banskobystrickom a Prešovskom kraji v rámci iniciatívy Catching-up regions ako pomoc dobiehajúcim regiónom. Podpora má byť zameraná na prepájanie vzdelávacieho systému s potrebami trhu práce, rozšírenie spolupráce so zamestnávateľmi, profesijný rozvoj pedagogických a odborných zamestnancov, zavedenie inkluzívnej kultúry a zlepšenie marketingových aktivít vybraných stredných odborných škôl v zriaďovateľskej pôsobnosti krajov.

Oprávnenými cieľovými skupinami pre BBSK sú:

47

- deti, predovšetkým tie, ktoré navštevujú materské školy vrátane detí v núdzi, žiaci ZŠ a SŠ vrátane žiakov so ŠVVP v zmysle platnej legislatívy – žiaci ZŠ, SŠ
- pedagogickí zamestnanci a odborní zamestnanci v zmysle platnej legislatívy
- zamestnanci štátnej správy a samosprávy

Oprávnenými cieľovými skupinami pre PSK sú:

- deti, predovšetkým tie, ktoré navštevujú materské školy vrátane detí v núdzi, žiaci ZŠ a SŠ vrátane žiakov so ŠVVP v zmysle platnej legislatívy – žiaci SŠ
- pedagogickí zamestnanci a odborní zamestnanci v zmysle platnej legislatívy

3.4.1 Zámer projektov

Podľa informácií vo výzve nebol realizovaný predvýber na základe projektového zámeru.

3.4.2 Výzva

Ako podmienka výberu projektov je vo výzve uvedená formulácia vylučujúceho kritéria zo Všeobecnej metodiky pre výber projektov. V bode 9 výzvy sú zároveň doplňujúce informácie k zneniu vylučujúceho kritéria: „*Projekt musí byť v súlade s horizontálnymi princípmi, ktoré sú definované v čl. 9 NSU, s prihliadnutím na dodržiavanie zásady rovnakého zaobchádzania a aktívneho podporovania mužov a žien vo všetkých aktivitách a činnostiach, najmä ak ide o prístup k zamestnaniu, odmeňovanie a pracovný postup, odborné vzdelávanie a pracovné podmienky. V projektoch je potrebné odstraňovať bariéry a predchádzať všetkým formám diskriminácie, vytvárať podmienky, ktoré zohľadňujú špecifické potreby, ako aj skúsenosti rozmanitých skupín obyvateľstva a zabezpečiť dostupnosť fyzického prostredia, dopravy, informácií a verejných služieb pre obyvateľov s obmedzenou mobilitou a senzorickou orientáciou, v súlade s čl. 9 Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím.*“

48

Iné vylučujúce kritériá uvedené v dokumente *Všeobecná metodika a kritériá použité pre výber projektov* sa na výzvu neaplikovali z dôvodu nerelevantnosti a neuplatňovali sa ani vecné kritériá a odborné hodnotenie. Formu preukázania zo strany žiadateľa určil gestor HP ako Formulár ŽoNFP (časť 7.2 Spôsob realizácie aktivít projektu) a overovala sa v konaní o žiadosti.

3.4.3 Žiadosť Modernizácia stredoškolského vzdelávania v BBSK

Cieľom NP bolo zvýšiť počet absolventov SOŠ v BBSK, ktorí vyštudujú kvalitné odbory dopytované trhom práce v regióne a ktorí budú vybavení prenositeľnými zručnosťami ako kritické myslenie, čitateľská, finančná, digitálna, matematická gramotnosť a mäkkými zručnosťami. Dosiahnutý má byť pomocou hlavnej aktivity, ktorou je diseminácia výsledkov a výstupov Regionálnej platformy odborného vzdelávania a prípravy smerom k vytvoreniu inovatívneho, inkluzívneho a dostupného vzdelávacieho priestoru v Banskobystrickom kraji.

Aktivita má prebiehať na 11 stredných školách v zriaďovateľskej pôsobnosti BBSK, ktoré boli vybrané buď na základe účasti v predchádzajúcom projekte Catching-up regions, alebo podľa nasledujúcich kritérií:

- škola má odbory žiadané na trhu práce,
- vnímaná medzera medzi potenciálom a aktuálnym stavom školy,
- potenciál na diverzifikované praktické vyučovanie a prehĺbenie spolupráce s firmami v okolí.

Deklarovaný zámer zvýšenia kvality odborného vzdelávania sa má realizovať nielen prostredníctvom aktivít zameraných na samotný obsah a formu vzdelávania, ale aj cez podporu inkluzívnosti. Podaktivita 1.2. *Podpora inkluzívnej kultúry na školách a úspešného absolvovania strednej školy* žiakov má za cieľ vytvoriť na školách bezpečný a spolupracujúci priestor s inkluzívnou kultúrou a znížiť mieru predčasného ukončovania školskej dochádzky na SŠ v kraji. Okrem pozícií metodika pre oblasť inklúzie a dvoch špecialistov aktivít inklúzie bude aktivitu zabezpečovať aj 16 mentorov, ktorí budú pôsobiť priamo na stredných školách s najvyššou potrebou podpory. Zameriavať sa tiež majú na oblasť osobnostného rozvoja žiakov a žiačok s dôrazom na rozvoj životných kompetencií a mäkkých zručností pre úspešné uplatnenie na trhu práce a bežný pracovný a osobný život. Aktivita bude realizovaná prostredníctvom individuálneho mentoringu, koučovania a skupinových aktivít. Cieľovou skupinou sú najmä žiaci a žiačky SOŠ, ktorých znevýhodnením je chýbajúce alebo nepodporné rodinné prostredie, pochádzajú zo SZP alebo MRK. Mentori a mentorky majú spolupracovať s OZ, triednymi učiteľkami a učiteľmi, vedením školy, rodičmi a internými členmi a členkami Regionálnej platformy OVP. Budú identifikované potreby jednotlivých škôl a následne sa budú implementovať konkrétne opatrenia zamerané na zvyšovanie miery inkluzívnosti danej školy, budovanie pozitívnej klímy, prijímajúceho prostredia a implementáciu desegregačných postupov.

Podaktivita č. 1.3. *Zvyšovanie uplatnenia žiakov na trhu práce cez propagáciu OVP, inováciu školských vzdelávacích programov a materiálov a rozšírenú spoluprácu so zamestnávateľmi vrátane duálneho vzdelávania* má zabezpečiť kvalitné odborné vzdelávanie v spolupráci s lokálnymi firmami a zároveň podporiť záujem žiakov a žiačok ZŠ o odbory žiadané na trhu práce. Marketingové aktivity zamerané na propagáciu odborného vzdelávania na konkrétnych školách majú zahŕňať aj motivovanie a integráciu žiakov a žiačok zo sociálne a inak znevýhodneného prostredia s cieľom udržať ich vo výchovno-vzdelávacom procese a úspešne absolvovať stredoškolské štúdium. Pri nastavení nástrojov na zvýšenie záujmu žiakov o odborné vzdelávanie sa činnosti zamerajú aj na špecifickú podporu záujmu dievčat o SOŠ, čím má projekt prispieť k odstraňovaniu horizontálnej segregácie na trhu práce. Dostupnosť informácií o možnostiach štúdia na SOŠ majú zvýšiť

aj Regionálne centrá kariéry, ktoré majú sledovať potreby zamestnávateľov, nastavovať marketingové aktivity, zabezpečovať cielené aktivity pre žiakov a žiačky ZŠ a ich rodičov, či podporovať kariérnych poradcov. Súčasťou skvalitnenia výučby bude aj implementácia inovácií v školských vzdelávacích programoch a materiáloch, na ktorej majú spolupracovať aj zamestnávateľia. Aktualizácia ŠKVP a zapracovanie nových učebných osnov, metód a foriem do vzdelávacích programov s ohľadom na požiadavky zamestnávateľov má rešpektovať princíp inklúzie a podporiť vzdelávanie žiakov a žiačok zo sociálne a inak znevýhodneného prostredia, ale aj žiakov so ŠVVP vrátane mimoriadne nadaných žiakov či deti cudzincov.

50

V nadväznosti na kurikulárnu reformu na základných školách má projekt podporovať implementáciu reformy aj na stredných školách a profesijný rozvoj pedagogických a odborných zamestnancov (podaktivita 1.4.). Pilotne zriadené Regionálne centrá podpory učiteľov na stredných školách majú za cieľ prepojiť základné a stredné školy v kvalite vzdelávania na minimálne 15 % spádovej oblasti. Na ich zriadenie bude nadväzovať vzdelávanie vedenia škôl, pedagogických a odborných zamestnancov a zamestnankyň a tzv. pedagogických lídrov, ktorí majú potenciál zastávať nielen pedagogické, ale aj poradenské či mentorské roly počas aj mimo výchovno-vzdelávacieho procesu a ktorí prejavujú ambície viesť ľudí na škole. Podpora vzdelávania PZ k inklúzii bude zameraná na vzdelávanie a senzibilitu PZ a OZ voči potrebám žiačok a žiakov pochádzajúcich zo sociálne a inak znevýhodneného prostredia v napojení na potreby trhu práce.

V projekte je spôsob dodržiavania HP opísaný priamo pri jednotlivých aktivitách, podrobne je uvedený aj v časti venovanej HP nad rámec štandardnej deklarácie. Príkladom je naplánovaná implementácia dočasných vyrovnávacích opatrení: „*pri výbere administratívnych a odborných kapacít zapojených do riadenia a realizácie aktivít projektu bude dodržaný princíp rovnosti mužov a žien a princíp nediskriminácie a výber bude prebiehať na základe transparentných kvalifikačných podmienok. V prípade nerozhodnosti medzi dvoma rovnako kvalifikovanými osobami uprednostní žiadateľ tú osobu, ktorej pohlavie, etnicita alebo rasa je menej zastúpené v inštitúcii žiadateľa (dočasné vyrovnávacie opatrenie v zmysle § 8a Antidiskriminačného zákona)*“.

Žiadosť obsahuje aj deklaráciu zabezpečenia prístupnosti pre osoby so zdravotným postihnutím a nediskriminácii pri realizácii aktivít.

3.4.4 Zlepšenie stredného odborného školstva v Prešovskom samosprávnom kraji II

Zámerom projektu je zvýšiť kvalitu odborného vzdelávania a prípravy prepojením vzdelávacieho systému s potrebami trhu práce a podporou inkluzívneho prostredia v školách. Špecifické ciele sú:

- Podpora odbornej infraštruktúry pre výmenu, prenos a distribúciu odborných vedomostí a skúsenosti v oblasti zvyšovania kvality odborného a praktického vzdelávania
- Zvyšovanie úrovne didaktických a iných profesionálnych zručností i kompetencií pedagogických zamestnancov škôl
- Inovácia kurikula a edukačného procesu
- Podpora inkluzívneho vzdelávania žiakov
- Profesionalizácia marketingu škôl

Hlavnou aktivitou, ktorá má naplňať stanovené ciele, je Zlepšenie a inovácia stredného odborného školstva na území PSK (prostredníctvom inovácie školských vzdelávacích programov, obsahov a metód vzdelávania, podpory činnosti regionálnej platformy v oblasti školských politík prepojenej s trhom práce a vzdelávania pedagogických zamestnancov). Medzi prioritné oblasti je zaradená podpora inkluzívneho vzdelávania žiakov a žiačok so ŠVVP vrátane nadaných.

51

V rámci podaktivity 1.1. Podpora činnosti Regionálnej platformy ako nástroja spolupráce so zamestnávateľmi na zlepšenie kvality odborného vzdelávania v PSK sú ako oblasti záujmu platformy zloženej z manažmentu škôl, zástupcov zamestnávateľov a odborníkov v predmetnej oblasti uvedené inovácie a spolupráca so zamestnávateľmi, kvalita odborného vzdelávania, inklúzia a marketing. Nie sú špecifikované skupiny žiakov, ktorých sa majú aktivity na podporu inklúzie týkať. Odborne bude túto oblasť zabezpečovať metodik pre inklúziu, ktorý bude zabezpečovať podporu inkluzívneho vzdelávania v zapojených školách prostredníctvom metodickej podpory a organizácie workshopov a vzdelávacích programov.

Podaktivita 1.2 má zabezpečovať inovačné, aktualizčné a neformálne vzdelávanie PZ a OZ s dôrazom na realizáciu inovácií v odbornom vzdelávaní, a to rozvíjaním didaktických spôsobilostí.

Inovácia školských vzdelávacích programov zameraných na zvýšenie kompetencií potrebných pre prispôsobenie vzdelávania požiadavkám trhu práce a podpora zapájania zamestnávateľov do edukačného pro-

cesu bude prebiehať v rámci podaktivity 1.3. Inovované ŠkVP majú rešpektovať premenné kontextu regiónu, populácie žiakov v škole, potreby odborného a praktického vzdelávania.

Podpora inkluzívneho prostredia v školách je samostatnou podaktivitou (1.4), ktorej cieľom je identifikovať problémy na zapojených školách, vytvoriť stratégiu inklúzie a implementácie mentoringu a tútoringu a realizovať v tejto oblasti tréningy. Budú vyškolení pedagogickí a odborní zamestnanci a zamestnankyne, ktorí budú individuálne podporovať a sprevádzať žiakov a žiačky, a z ktorých sa s pomocou supervízora sformuje mentoringový tím školy. Marketingové aktivity na zvýšenie záujmu o odborné vzdelávanie (podaktivita 1.5) majú zahŕňať vytvorenie marketingového plánu škôl, realizáciu náborových aktivít a sektorových konferencií zameraných na zdieľanie nových trendov a nadviazanie spolupráce.

V súvislosti s dodržiavaním HP je v opise projektu uvedené, že bude realizovaný v súlade s HP, teda Chartou EÚ a CRPD. Nie sú uvedené konkrétne články Charty, ktoré sa majú na projekt vzťahovať.

Zistenia

- Jedným z cieľov podaktivity 1.4 v projekte PSK je identifikovať priestor a potreby pre inkluzívne vzdelávanie v projektových školách, pri opise špecifických priorít škôl však niektoré z nich podporu inklúzie neuviedli. Je preto otázne, nakoľko sa v nich budú tieto aktivity realizovať.
- V oboch projektoch sa počíta s identifikovaním študentov a študentiek, ktorí potrebujú individuálnu podporu a sprevádzanie. Nie je však zrejmé, či bude vzhľadom na kapacity podpora poskytnutá všetkým s takouto potrebou a ako budú vyberaní tí, ktorým poskytnutá bude.
- Projekt BSK sa špecificky zameriava na začlenenie žiakov a žiačok z MRK do vzdelávacieho procesu a ich následnú podporu, nie sú však určené merateľné ukazovatele, na základe ktorých by bolo možné ich zapojenie do projektu verifikovať.
- Vzhľadom na to, že projekty sa budú realizovať na stredných odborných školách, ktoré sú často z hľadiska pohlavia veľmi homogénne, je v rámci zabezpečenia nediskriminácie dôležité realizovať aj aktivity na podporu vyváženého rodového zastúpenia. BBSK v projekte uvádza, že pri nastavovaní kampaní sa špecificky zameria na podporu záujmu dievčat o SOŠ. PSK sa tejto otáz-

ke nevenuje, uvádza iba, že princíp rovnosti mužov a žien bude zohľadnený tak, aby nedochádzalo k znevýhodneným podmienkam pre akúkoľvek skupinu osôb. Aktuálny nepriaznivý stav si však vyžaduje prijímanie aktívnych opatrení na odstránenie nerovnomerného rodového zastúpenia na SOŠ.

- Opis implementácie HP je v projekte PSK veľmi všeobecný a nehovorí o konkrétnych oblastiach a spôsoboch, akým bude dodržiavanie HP zabezpečené.
- V projekte BBSK je spôsob implementácie HP opísaný detailne, nielen na úrovni všeobecnej formulácie. Opisuje konkrétne oblasti a spôsoby, ako sa budú HP aplikovať, napríklad prostredníctvom dočasných vyrovnávacích opatrení v procese prijímania do zamestnania alebo dôrazom na zapojenie dievčat do projektových aktivít. Z hľadiska opisu aktivít je možné projekt považovať za príklad dobrej praxe, keďže spôsob zabezpečenia implementácie HP je nielen opísaný v príslušnej časti žiadosti, ale implicitne sú HP prítomné v jej viacerých častiach.

3.5 Dáta o duševnom zdraví

Názov projektu: Zavedenie systematického a dlhodobého monitorovania duševného zdravia detí, žiakov a študentov na Slovensku sledovaním ich vzdelávacieho, kognitívneho, emocionálneho a sociálneho vývinu

Kód výzvy: PSK-MSVVM-009-2024-NP-ESF+

Žiadateľ: Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie

Začiatok realizácie projektu: 1.7.2024

Ukončenie hlavných aktivít projektu: 1.12.2027

Celková dĺžka projektu: 42 mesiacov

Priorita: 4P2 Kvalitné a inkluzívne vzdelávanie

Oblasť intervencie: 152. Opatrenia na podporu rovnosti príležitostí a aktívnu účasť v spoločnosti

Špecifický cieľ:

ESO4.6. Podpora rovného prístupu, a to najmä znevýhodnených skupín, ku kvalitnému a inkluzívnemu vzdelávaniu a odbornej príprave a podpora ich úspešného ukončenia, počnúc vzdelávaním a starostlivosťou v ranom detstve cez všeobecné a odborné vzdelávanie a prí-

pravu až po terciárnu úroveň a vzdelávanie a učenie dospelých vrátane uľahčovania vzdelávacej mobility pre všetkých a prístupnosti pre osoby so zdravotným postihnutím (ESF+).

Cieľ NP:

Hlavným cieľom je zabezpečiť celoslovenský reprezentatívny zber dát a vydať prvú Národnú správu o súčasnom obraze o duševnom zdraví detí, žiakov a študentov na Slovensku 2026 s identifikáciou novovynárajúcich sa potrieb pre podporu duševného zdravia a odporúčaniami pre politiky a prax v rezorte školstva a ďalšie dotknuté rezorty.

Cieľová skupina:

Priamou cieľovou skupinou NP sú priami účastníci vzdelávacích aktivít: pedagogickí a odborní zamestnanci na školách a pedagogickí a odborní zamestnanci zo zariadení poradenstva a prevencie a špeciálnych výchovných zariadení.

Oprávnenou cieľovou skupinou sú:

54

- pedagogickí zamestnanci a odborní zamestnanci v zmysle platnej legislatívy

Projekt so špecifickým určením pre marginalizované rómske komunity:
nie

3.5.1 Zámer NP

Žiadateľ v zámere uvádza, že národný projekt sa zameriava na vytvorenie systému efektívnej a udržateľnej štruktúry zabezpečovania pravidelného zberu dát na celoslovenskej úrovni v kľúčových oblastiach života vplývajúcich na vývin a kvalitu duševného zdravia detí, žiakov a študentov a šírenie výsledkov cez pravidelné vydávanie Národnej správy o obraze duševného zdravia detí, žiakov a študentov. Skupina detí, žiakov a študentov sa ako predmet výskumu spomína aj v ďalších častiach zámeru, avšak bez ďalšej špecifikácie vzhľadom na rôzne znevýhodnené skupiny. Pri opise relevancie zámeru k východiskovým dokumentom je uvedený čl. 31 CRPD *Štatistika a zhromažďovanie údajov*, ktorý hovorí o povinnosti zmluvných strán zhromažďovať príslušné informácie vrátane štatistických a výskumných údajov o osobách so zdravotným znevýhodnením, aby mohli vykonávať politiku na vykonávanie dohovoru. V zámere však chýbajú informácie o tom, akým spôsobom a či vôbec sa majú takéto dáta získavať. Keďže podľa uvedeného špecifického cieľa by sa mal zámer zamerať na podporu rovného

prístupu k vzdelávaniu, a to najmä znevýhodnených skupín, absentuje aj opis iných skupín detí, ktoré môžu byť rôznym spôsobom znevýhodnené, napríklad deti zo sociálne znevýhodneného prostredia, zo ŠVZ a podobne. Sledovanie duševného zdravia práve týchto špecifických skupín je pritom kľúčové pre nastavenie adekvátnych politík a intervencií. Sledovanie dezagregovaných dát je deklarované len na úrovni vekových skupín.

NP má byť realizovaný v súlade s HP (Chartou EÚ a CRPD), rodovou rovnosťou a nediskrimináciou. Nie sú však špecifikované články Charty, ktoré sa najviac vzťahujú k plánovaným aktivitám a cieľom, a na ktoré je potrebné klást dôraz. Opäť ide o všeobecnú formuláciu, konkrétne spôsoby dodržiavania HP nie sú v zámere špecifikované. Napriek deklarovaniu nediskriminácie pri výbere účastníkov a účastníčok projektu neobsahujú kritériá na ich výber žiadne opatrenia na zabránenie diskriminácii. Výber má zohľadňovať proporcionálne zastúpenie škôl a regiónov, pričom sa má prihliadať na obsah motivačného listu. Takto definované kritériá nemajú potenciál zabrániť diskriminácii pri výbere účastníčok a účastníkov.

Zároveň je uvedené, že NP bude realizovaný v súlade s princípmi desegregácie, degetoizácie a destigmatizácie v zmysle Metodického výkladu pre efektívne uplatňovanie princípov 3D v programe Slovensko 2021-2027. V projektovom zámere nie sú zmienky o zapojení rómskych detí, je preto otázne, pri akých aktivitách sa budú 3D princípy uplatňovať a akým spôsobom. Ak sú takéto aktivity plánované, mali by byť jasne identifikovateľné a opísané.

3.5.2 Výzva NP

Vo výzve vyhlásenej 20.6.2024 je ako podmienka týkajúca sa HP uvedená formulácia z Metodiky pre výber projektov týkajúca sa dodržiavania HP.

Uvedené sú aj doplňujúce informácie k zneniu vylučujúceho kritéria HP, že projekt musí byť v súlade s HP, ktoré sú definované v čl. 9 nariadenia o spoločných ustanoveniach, s prihliadnutím na dodržiavanie zásady rovnakého zaobchádzania a aktívneho podporovania mužov a žien vo všetkých aktivitách a činnostiach, najmä ak ide o prístup k zamestnaniu, odmeňovanie a pracovný postup, odborné vzdelávanie a pracovné podmienky.

V projektoch je potrebné odstraňovať bariéry a predchádzať všetkým formám diskriminácie, vytvárať podmienky, ktoré zohľadňujú špecifické potreby, ako aj skúsenosti rozmanitých skupín obyvateľstva a zabezpečiť dostupnosť fyzického prostredia, dopravy, informácií a verejných služieb pre obyvateľov s obmedzenou mobilitou a senzorickou orientáciou, v súlade s čl. 9 Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím.

Iné vylučujúce kritériá uvedené v dokumente Všeobecná metodika a kritériá použité pre výber projektov sa na výzvu neaplikovali z dôvodu nerelevantnosti a neuplatňovali sa ani vecné kritériá a odborné hodnotenie.

Žiadateľ má preukázať splnenie týchto podmienok vo formulári žiadosti v častiach Popis projektu a Spôsob realizácie aktivít projektu.

Ako merateľné ukazovatele boli určené počet vypracovaných materiálov, podporené zamestnané osoby vrátane samostatne zárobkovo činných osôb a zamestnané osoby, ktoré úspešne ukončili intervenciu.

3.5.3 Žiadosť o NFP

Hlavnou aktivitou projektu je celoslovenský reprezentatívny zber dát a šírenie zistení o aspektoch duševného zdravia detí, žiakov a študentov. Podaktivita 1a je zameraná na mapovanie súčasného stavu duševného zdravia detí a medzi základné okruhy činností patria:

- príprava batérií mapovacích nástrojov
- vytvorenie databázy celoslovenských reprezentatívnych údajov
- tvorba screeningového nástroja pre autoevaluáciu duševného zdravia žiakov/študentov na úrovni školy, vrátane aplikácie využitia nástroja v online prostredí
- nastavenie systematického udržateľného prístupu k zberu dát
- odborné a nadrezortné konzultácie k zberu dát na národnej úrovni, regionálnych úrovniach a u špecifických cieľových skupín

Nové dáta sa majú zbierať od žiakov a žiačok prostredníctvom dotazníkov, testov, rozhovorov a diagnostiky, od zákonných zástupcov, učiteľov, odborných zamestnancov a štátu. Napriek tomu, že žiaci a študenti budú predmetom výskumu a budú s nimi realizované výskumné rozhovory, nie sú uvedení ako cieľová skupina. V súvislosti so zberom dát bude podstatné v monitorovacích správach sledovať aj zapojenie detí so zdravotným znevýhodnením v nadväznosti na čl. 31 CRPD, ktorý ho-

vorí o potrebe zberu údajov o ľuďoch so zdravotným postihnutím. Keďže má ísť o reprezentatívny výskum, mal by sa zamerať aj na iné znevýhodnené skupiny detí v zmysle prevencie diskriminácie. Hoci projekt počíta s tým, že na základe výskumu budú identifikované skupiny so špecifickými potrebami, je potrebné nastaviť zber údajov tak, aby boli do výskumu zapojené deti z rôznych prostredí a s rôznymi druhmi znevýhodnení, aby vôbec bolo možné takéto špecifické potreby odhaliť. O tom, ako bude prebiehať výber výskumnej vzorky, sa projekt nezmieňuje, rovnako nie je adresovaná potreba prispôsobenia zberu dát podľa jazykových kompetencií detí v súlade s čl. 22 Charty EÚ *Kultúrna, náboženská a jazyková rozmanitosť* a s čl. 24 *Práva dieťaťa*, ktorý hovorí, že názory detí sa berú do úvahy pri otázkach, ktoré sa ich týkajú. Ak deti nevedia dostatočne komunikovať v štátnom jazyku, je potrebné tomu prispôbiť spôsob zberu dát. Zároveň chýbajúce kompetencie v slovenskom jazyku nesmú byť prekážkou pre skúmanie ich duševného zdravia, najmä ak časť takýchto detí, žiakov a žiačok môže mať špecifické problémy, ktoré je potrebné skúmať (napríklad deti odídenčov z Ukrajiny). Predchádzajúci národný projekt žiadateľa *Systémová podpora duševného zdravia* (pozri Kapitola 4.2) priamo pomenúva špecifické skupiny, pre ktoré majú byť vytvorené podporné materiály a nástroje (napríklad deti z MRK, ŠVZ alebo CDR), je preto relevantné očakávať, že tieto deti by mali byť zahrnuté aj do zberu dát o duševnom zdraví.

Podaktivita 1b sa zameriava na nastavenie procesu pravidelnej prípravy a šírenie Národnej správy o obraze duševného zdravia detí, žiakov a študentov. Informačné a vzdelávacie aktivity naviazané na šírenie Správy budú pozostávať z informačných stretnutí pre odbornú aj širšiu verejnosť a inovačných vzdelávaní pre pedagogických a odborných zamestnancov. Pri aktivitách, ktoré sa nebudú konať online, sú stanovené kritériá pre výber účastníkov. V prípade inovačných vzdelávaní sa bude prihliadať na proporcionálne zastúpenie škôl a regiónov a obsah motivačného listu, na odborné informačné stretnutia budú môcť oslovené inštitúcie vyslať maximálne troch zástupcov. Takto stanovené kritériá sú v rozpore s deklarovaným dodržiavaním horizontálnych princípov a princípu nediskriminácie, keďže neobsahujú žiadne preventívne opatrenia. Z hľadiska cieľových skupín projekt neobsahuje žiadne opatrenia na zabezpečenie dodržiavania záväzkov týkajúcich sa HP.

Projekt deklaruje aj súlad s princípmi desegregácie, degetoizácie a destigmatizácie, v zmysle Metodického výkladu pre efektívne uplatňovanie princípov 3D v programe Slovensko 2021-2027. Na základe predchádzajúcich zistení o absencii kritérií na výber výskumnej

vzorkyachýbajúceinformácieoprístupnostivýskumuajprenárodnostné menšiny nie je isté, či bude možné tento súlad reálne dodržať. To platí aj pre ustanovenie prebraté z projektového zámeru (pozri vyššie) o zohľadnení princípu rovnosti mužov a žien a nediskriminácie. Takáto všeobecná formulácia nemá oporu v opísaných aktivitách a je otázne, či sa v realizačnej fáze projektu bude na ňu prihliadať a spomínané princípy budú aj reálne aplikované. Najmä v oblasti sprístupňovania výstupov projektu bude dôležité, aby boli prístupné pre všetky skupiny obyvateľstva vrátane osôb so zdravotným znevýhodnením.

Zistenia

- V projektovom zámere sa HP spomínajú iba prostredníctvom všeobecnej deklarácie ich dodržiavania bez konkrétnych opatrení na implementáciu Charty EÚ a CRPD. Opatrenia nie sú uvádzané v súvislosti s cieľovou skupinou pedagogických a odborných zamestnancov a ani v prípade detí, žiakov a študentov, od ktorých sa budú získavať dáta.
- Zámer sa pri opise východiskovej situácie odvoláva aj na CRPD, podľa ktorého sa zmluvné strany zaväzujú zhromažďovať príslušné informácie vrátane štatistických údajov, aby mohli formulovať a uplatňovať politiku na vykonávanie dohovoru. Neboli identifikované žiadne aktivity a opatrenia, z ktorých by bolo zrejmé, že sa zber dát bude týkať aj detí so zdravotným znevýhodnením alebo že bude prispôsobený ich potrebám.
- Výberové kritériá na účastníkov a účastníčky inovačného vzdelávania nie sú v súlade s deklarovaným spôsobom dodržiavania HP (uvádzané sú napríklad motivačné listy alebo priamy výber oslovenými subjektami).
- Z projektu nie je zrejmé, akým spôsobom budú vyberané deti, žiaci a študenti, od ktorých sa budú zbierať dáta. Bude potrebné zabezpečiť, aby boli do výskumu zapojené deti z rôznych znevýhodnených skupín, aby výskum mohol odhaliť najzraniteľnejšie skupiny z hľadiska duševného zdravia. Bude potrebné venovať pozornosť aj jazykovým mutáciám testov a dotazníkov pre národnostné menšiny aj deti cudzincov.

3.6 Príležitosť pre všetkých

Názov projektu: Príležitosť pre všetkých

Kód výzvy: PSK-MSVVM-012-2024-NP-ESF+

Žiadateľ: Ministerstvo školstva, výskumu, vývoja a mládeže SR

Začiatok realizácie projektu: 1.7.2024

Ukončenie hlavných aktivít projektu: 30.6.2027

Celková dĺžka projektu: 36 mesiacov

Priorita: 4P2 Kvalitné a inkluzívne vzdelávanie

Oblasť intervencie: 152. Opatrenia na podporu rovnosti príležitostí a aktívnu účasť v spoločnosti

Špecifický cieľ:

ESO 4.6 Podpora rovného prístupu, a to najmä znevýhodnených skupín, ku kvalitnému a inkluzívnemu vzdelávaniu a odbornej príprave a podpora ich úspešného ukončenia, počnúc vzdelávaním a starostlivosťou v ranom detstve cez všeobecné a odborné vzdelávanie a prípravu až po terciárnu úroveň a vzdelávanie a učenie dospelých vrátane uľahčovania vzdelávacej mobility pre všetkých a prístupnosti pre osoby so zdravotným postihnutím.

59

Cieľ NP:

Pilotne overiť aplikované riešenia problematiky segregácie vo vzdelávaní, pričom sa projekt zameriava na segregáciu detí z marginalizovaných rómskych komunít.

Cieľová skupina:

1. Pedagogickí zamestnanci a odborní zamestnanci v zmysle platnej legislatívy.
2. Zamestnanci štátnej správy a samosprávy.
3. Vedľajšie cieľové skupiny (nepriamo ovplyvnené): Rodičia resp. zákonní zástupcovia detí a žiakov a detí, predovšetkým tie, ktoré navštevujú materské školy vrátane detí v núdzi, žiaci ZŠ a SŠ vrátane žiakov so ŠVVP v zmysle platnej legislatívy.

Projekt so špecifickým určením pre marginalizované rómske komunity:
áno.

3.6.1 Zámer NP Príležitosť pre všetkých

Zámerom projektu je pilotne overiť aplikované riešenia problematiky segregácie vo vzdelávaní. Zámer reaguje na žalobu podanú Európskou komisiou na Súdnom dvore EÚ proti Slovenskej republike z dôvodu segregácie rómskych detí v školskom systéme, ako aj na viaceré rozsudky Najvyššieho súdu SR vo veci segregácie rómskych žiakov vo vzdelávaní na základných školách. Žiadateľ uvádza, že projekt sa okrajovo týka aj nadmerného zaradovania rómskych detí do škôl a tried pre deti a žiakov s mentálnym postihnutím, osobitne s ľahkým typom mentálneho postihnutia.

Žiadateľ v zámere uviedol všeobecnú formuláciu identickú s predošlými projektami, že projekt bude dodržiavať Chartu EÚ a CRPD a zabezpečiť nediskrimináciu a prístupnosť všetkých aktivít a výstupov. Projekt má byť tiež realizovaný v súlade s princípmi desegregácie, degetoizácie a destigmatizácie. Keďže žiadateľ neuvádza, akým spôsobom bude prebiehať proces desegregácie alebo jeho plánovanie, bude dôležité monitorovať dodržiavanie týchto princípov pri implementácii projektu. V zámere neboli identifikované žiadne informácie o opatreniach na dodržiavanie HP. Desegregácia má prebehnúť v 15 vybraných lokalitách, absentuje však informácia o tom, či budú do projektu zaradené špeciálne školy, keďže má okrajovo vplyv na žiakov zaradovaných do škôl pre žiakov s mentálnym postihnutím. Žiadateľ uvádza, že kritériá na výber lokalít zadefinuje Expertná pracovná skupina MŠVVaM SR na podporu desegregácie škôl a implementácie úloh vyplývajúcich z Plánu obnovy a odolnosti SR, ktorá taktiež zadefinuje zoznam lokalít, ktoré budú oslovené s ponukou spolupráce na národnom projekte. Kritériá budú vychádzať z nasledujúcich rámcov: dodržanie regionálneho princípu (podiel obyvateľov z MRK podľa Atlasu rómskych komunit 2019), zohľadnená typológia segregáčnych praktík SR podľa Metodickéj príručky desegregácie vo výchove a vzdelávaní, rozsudky Najvyššieho súdu SR vo veci segregácie rómskych žiakov vo výchove a vzdelávaní na základných školách, z podkladov z monitorovacej správy k monitoringu rizika segregácie, ktorú vydáva MŠVVaM SR a z výsledkov mapovania existujúcich lokálnych desegregačných iniciatív so zohľadnením pripravenosti lokality. Žiadateľ uvádza niekoľko hlavných typov segregáčnych situácií a ich lokálnych variantov: urbánne/rurálne prostredie; koncentrácia marginalizovanej populácie vnútri lokality, na okraji lokality, mimo lokality; etnicky homogénne lokality alebo ich zhluk vytvorený vplyvom politických rozhodnutí z minulosti, vplyvom migračných pohybov či vplyvom demografických trendov; rómska populácia hovoriaca v rodinnom prostredí rómsky/slovensky/maďarsky;

dominantný jazyk daného mikroregiónu (z hľadiska väčšinovej populácie) slovenský/maďarský/rusínsky/zmiešaný. Hoci žiadateľ deklaruje snahu o sprístupnenie vzdelávania pre deti a žiakov z MRK, nie je zrejmé, prečo ako cieľovú skupinu neuviedol deti, žiakov a ich zákonných zástupcov. Práve ich identifikácia je kvôli právu na slobodný výber školy prvým krokom v procese desegregácie, najmä pri rozhodovaní o rozdelení žiakov do škôl.

3.6.2 Výzva NP Príležitosť pre všetkých

Oprávnenými užívateľmi projektu sú obec alebo samosprávny kraj. Ako podmienka poskytnutia príspevku je uvedená formulácia zo Všeobecnej metodiky pre výber projektov o dodržiavaní Charty EÚ a CRPD. Ako doplňujúca informácia je uvedené, že projekt musí byť v súlade s HP s prihliadnutím na dodržiavanie zásady rovnakého zaobchádzania a rovnosti mužov a žien. V projektoch je potrebné odstraňovať bariéry a predchádzať všetkým formám diskriminácie, vytvárať podmienky, ktoré zohľadňujú špecifické potreby, ako aj skúsenosti rozmanitých skupín obyvateľstva a zabezpečiť dostupnosť fyzického prostredia, dopravy, informácií a verejných služieb pre obyvateľov s obmedzenou mobilitou a senzorickou orientáciou, v súlade s čl. 9 Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím. Iné vylučujúce kritériá uvedené v dokumente *Všeobecná metodika a kritériá použité pre výber projektov* sa na výzvu neaplikovali z dôvodu nerelevantnosti a neuplatňovali sa vecné kritériá a odborné hodnotenie. Požadovaná forma preukázania zo strany žiadateľa je formulár ŽoNFP v častiach 7.3 Spôsob realizácie aktivít projektu a 15. Čestné vyhlásenie žiadateľa.

61

Upozornenie pre žiadateľa sa týka dodržiavania zákazu nediskriminácie, rovnosti mužov a žien a prístupnosti pre osoby so zdravotným postihnutím.

3.6.3 Žiadosť NP Príležitosť pre všetkých

Žiadosť bola zaregistrovaná 22.8.2024 a schválená MŠVVaM SR už 17.9.2024, čo je 18 pracovných dní. V rozhodnutí o schválení žiadosti o poskytnutie NFP⁵⁰ sa v odôvodnení uvádza, že ŽoNFP podľa jej obsahu splnila všetky podmienky poskytnutia príspevku tak, ako boli stanovené vo výzve. Medzi merateľné ukazovatele výstupu boli zaradené podporené zamestnané osoby vrátane samostatne zárobkovo činných osôb a počet vypracovaných materiálov (hodnotení, analýz, štúdií,

⁵⁰ <https://portal.itms21.sk/projekt/?id=21714>

a pod.). Merateľné ukazovatele výsledku sú počet osôb ovplyvnených intervenciou a zamestnané osoby, ktoré úspešne ukončili intervenciu.

V úvode Hlavnej aktivity 1 Pilotné overenie desegregačných projektov sa opakuje všeobecná formulácia zo zámeru o realizácii projektu v súlade s HP. Jej cieľom je pilotné overenie desegregačných projektov v 15 lokalitách s cieľom otestovať navrhované riešenia segregácie vo vzdelávaní. Projekt sa konkrétne zameriava na rasovú segregáciu detí z MRK a má nastaviť podporné opatrenia na lokálnej úrovni. S prihliadnutím na tento zámer vyvstáva potreba dôsledne posúdiť, do akej miery sú jednotlivé kroky a opatrenia v súlade s HP, Chartou EÚ a CRPD. Jednou z možností, ktoré môžu byť využité v procese desegregácie, je aj zmena školských obvodov, čo je v súlade s Metodickou príručkou desegregácie vo výchove a vzdelávaní. V žiadosti mali byť uvedené opatrenia na zabránenie diskriminácii pre prípad, ak by takáto aktivita v niektorej zo zapojených lokalít bola realizovaná.

62

Čiastkový cieľ A *Zber podkladov na návrhy úprav právnych predpisov* má byť realizovaný prostredníctvom analýzy právnych predpisov, administratívnej praxe a príkladov dobrej praxe. Výsledky analýzy by mali byť podkladom pre legislatívne úpravy. Žiadateľ uvádza, že „*medzi oblastí analýzy patrí napríklad určenie školských obvodov základných škôl, zber údajov o žiakoch navštevujúcich základné školy alebo nastavenie možnosti ospravedlňovania vymeškaných hodín*“, teda pôjde o proces desegregácie aj na základe zmien školských obvodov. Chýbajú opatrenia na zabezpečenie súladu s HP pri prijímaní do zamestnania.

Čiastkový cieľ B *Zvyšovanie povedomia o desegregácii* má dve časti. Prvou je príprava a realizácia vzdelávacích činností pre PZ, OZ a zriaďovateľov škôl, ktoré budú zamerané na zvyšovanie povedomia o segregácii vo vzdelávaní, ľudskoprávných princípoch vrátane cieleného interkultúrneho vzdelávania a sociálno-psychologického scitlivovania. Druhou časťou cieľa je činnosť zameraná na sociálno-psychologické scitlivovanie a šírenie osvetu a povedomia o dopadoch segregácie vo vzdelávaní a prínosoch desegregácie. Pôjde napríklad o mediačnú činnosť, riešenie konfliktov alebo organizáciu stretnutí s cieľom predstavenia plánovaných krokov plynúcich zo stanovených desegregačných projektov. Návrh konkrétnych činností v jednotlivých lokalitách bude vychádzať z ich potrieb a príčin segregácie, ktoré zmapujú lokálne tímy v spolupráci s lokálnymi pracovnými skupinami. Žiadateľ uvádza, že v rámci podaktivity je nevyhnutná práca s rodinami, ktorej cieľom bude zlepšovanie vzťahov medzi rodinami z minority a rodinami z majority alebo medzi inými miestnymi komunitami. Rodičia preto mali byť uvedení ako hlavná cieľová skupina. Spôsob výberu účastníkov a účastní-

čok, ktorý rovnako ako opatrenia pre dodržanie súladu s HP absentuje, je dôležitý najmä vo vzťahu k rodičom žiakov a žiačok z MRK.

Čiastkový cieľ C Podpora pilotných desegregačných projektov má tri časti. Prvá časť C1 Vypracovanie Rámcového manuálu pre tvorbu desegregačných projektov pre potreby pilotných desegregačných projektov v najviac 15 lokalitách opisuje rámcový manuál, ktorý vychádza z odôvodnenia a vysvetlenia definície segregácie vo vzdelávaní a stanovenia typológie segregačných praktík na SR, ktoré sú uvedené v *Metodickej príručke desegregácie vo výchove a vzdelávaní*⁵¹ vydanéj MŠVVaM SR. Manuál má podrobnejšie rozpracovať návody do návrhov intervencií v ich časových, logických a systémových súvislostiach. Návrhy potenciálnych riešení majú vychádzať z uvedenej príručky a z mapovania príkladov dobrej praxe pri riešení segregácie (podaktivita A1).

V druhej časti C2 Návrhy pilotných lokalít podľa určených kritérií žiadateľ uvádza, že Expertná pracovná skupina vyhodnotí a schváli súbor predložených kritérií, na základe ktorých navrhne potenciálne pilotné lokality. Konkrétny súbor kritérií má vychádzať zo stanovených rámcov:

1. typológia segregačných praktík (v bežnom vzdelávacom prúde) SR podľa *Metodickej príručky desegregácie vo výchove a vzdelávaní*,
2. predmet prebiehajúcich súdnych konaní a rozsudkov súdov SR vo veci segregácie rómskych žiakov vo výchove a vzdelávaní na základných školách,
3. výsledky monitorovania rizika segregácie pre ZŠ za šk. rok 2022/2023, ktorú vydáva MŠVVaM SR,
4. výstupy z inšpekčnej činnosti Štátnej školskej inšpekcie,
5. zapojenie lokality do iných národných projektov a výziev zameraných na zlepšenie životných podmienok obyvateľov z MRK,
6. regionálny princíp obcí s podielom obyvateľov z MRK (podľa *Atlasu rómskych komunít 2019*).

63

V tretej časti C3 *Príprava a realizácia pilotných desegregačných projektov* prebehne realizácia desegregačných projektov v gescii lokálnych tímov.

Čiastkovým cieľom D je vytvorenie Rámcového manuálu pre tvorbu desegregačného projektu pre potreby MŠVVaM SR a verejnosť (samosprávy, zriaďovateľov a zamestnancov škôl), ktorý bude môcť byť využitý aj v iných ako zapojených lokalitách. Vzhľadom na uvedené typy lokalít a ich špecifiká poukazujeme na to, že žiadateľ vo svojej žiadosti neuviedol opatrenia na predchádzanie akejkoľvek formy diskriminácie.

⁵¹ MŠVVaŠ SR, 2023. Metodická príručka desegregácie vo výchove a vzdelávaní. Dostupné online na: <https://www.minedu.sk/data/att/71e/30599.332e7e.pdf>

cie, zabezpečenie súladu s Chartou EÚ, zohľadnenie rodovej rovnosti a prístupnosti pre osoby so zdravotným postihnutím. Prenesenie zodpovednosti za realizáciu projektu na zapojenú lokalitu nementí skutočnosť, že konečnú zodpovednosť za naplnenie týchto požiadaviek nesie žiadateľ.

Zistenia

- Žiadateľ uvádza, že konkrétne aktivity zamerané na desegregáciu budú stanovené až na základe analýzy situácie v konkrétnych lokalitách. Keďže však majú vychádzať z existujúcej metodologickej príručky, bolo možné uviesť predbežné opatrenia, ktoré by zabránili akejkoľvek diskriminácii pri ich realizácii.
- Žiadateľ v zámere uvádza, že projekt sa bude okrajovo týkať aj žiakov a žiačok s mentálnym postihnutím špeciálnych škôlách. Výzva ani ŽoNFP už takúto informáciu neobsahovali a nebolo tak možné posúdiť účasť špeciálnych škôl alebo tried v projekte. V súlade so špecifickým cieľom 4.6 by nemali byť súčasťou projektu.
- Neboli stanovené také merateľné ukazovatele ani iné údaje (napr. počet pracovníkov patriacich k etnickým, národnostným, rasovým menšinám), ktoré by zabezpečili monitorovanie HP. V podaktivitách B2, C2, C3 ide o realizáciu desegregačných projektov na úrovni školských obvodov, teda práca s deťmi z MRK; v podaktivite B2 sa má vykonávať aj práca s rodinami, ktorej cieľom je zlepšovanie vzťahov medzi rodinami z minority a rodinami z majority alebo medzi inými miestnymi komunitami. Zadané merateľné ukazovatele nezabezpečia, aby bol jasne preukázané zapojenie účastníkov z MRK.
- V ŽoNFP neboli uvedené opatrenia výberu osôb zamestnaných prostredníctvom projektu tak, aby bol zohľadnený princíp rovnosti mužov a žien a princíp nediskriminácie.
- Deti z MRK a ich rodičia nie sú ani súčasťou merateľných ukazovateľov.
- Vzhľadom na identifikované nedostatky považujeme za dôležité upriamiť pozornosť na skutočnosť, že ŽoNFP, ktorej žiadateľom bolo MŠVVaM SR, bola ministrom školstva schválená do 18 pracovných dní.

3.7 Vytvorenie a overenie systému včasného varovania pred predčasným ukončením školskej dochádzky a adresnej podpory žiakov v systéme poradenstva a prevencie

Názov projektu: Vytvorenie a overenie systému včasného varovania pred predčasným ukončením školskej dochádzky a adresnej podpory žiakov v systéme poradenstva a prevencie (ďalej iba „NP PUŠD“)

Kód výzvy: PSK-MSVVM-010-2024-NP-ESF+

Žiadateľ: Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie

Dátum vyhlásenia výzvy: 28.6.2024

Začiatok realizácie projektu: 1.7.2024

Ukončenie hlavných aktivít projektu: 30.9.2028

Celková dĺžka projektu: 51 mesiacov

Priorita: 4P4 Záruka pre mladých (Zamestnanosť mladých ľudí)

Oblasť intervencie: 136. Špecifická podpora zamestnanosti mladých ľudí a ich sociálno-ekonomickej integrácie

65

Špecifický cieľ:

ESO 4.6 Podpora rovného prístupu, a to najmä znevýhodnených skupín, ku kvalitnému a inkluzívnemu vzdelávaniu a odbornej príprave a podpora ich úspešného ukončenia, počnúc vzdelávaním a starostlivosťou v ranom detstve cez všeobecné a odborné vzdelávanie a prípravu až po terciárnu úroveň a vzdelávanie a učenie dospelých vrátane uľahčovania vzdelávacej mobility pre všetkých a prístupnosti pre osoby so zdravotným postihnutím.

Cieľ NP:

Vytvoriť a overiť systém včasného varovania pred predčasným ukončením školskej dochádzky (ďalej ako “PUŠD”), pripraviť ho na zavedenie na celoštátnej úrovni a vytvoriť metodické materiály a vzdelávanie k uplatňovaniu adresných podporných opatrení pre žiakov ohrozených PUŠD.

Cieľová skupina:

Priamou cieľovou skupinou sú PZ a OZ v SPaP, ktorí sa zúčastnia vzdelávania k predchádzaniu PUŠD. Nepriamou cieľovou skupinou sú žiaci a klienti, s ktorými pracuje priama cieľová skupina.

Projekt so špecifickým určením pre marginalizované rómske komunity: čiastočne.

3.7.1 Zámer NP PUŠD

Zámer projektu bol schválený 24.4.2024. V ŽoNFP prišlo v porovnaní so zámerom k zásadným zmenám, napr. pôvodná oblasť intervencie 152. Opatrenia na podporu rovnosti príležitostí a aktívnu účasť v spoločnosti bola zmenená na 136. Špecifická podpora zamestnanosti mladých ľudí a ich sociálno-ekonomickej integrácie. Vo výzve je zverejnená informácia, že projekt nebol predvybratý na základe projektového zámeru a zámer nebol ani predmetom konania o schvaľovaní ŽoNFP. Kvôli zásadným zmenám je tak pôvodný zámer pre analýzu nerelevantný.

3.7.2 Výzva NP PUŠD

66

Vo výzve, ktorá bola vyhlásená dňa 28.6.2024, je uvedená podmienka výberu zo Všeobecnej metodiky pre výber projektov týkajúca sa súladu s HP. Výzva obsahuje aj doplňujúce informácie o povinnosti dodržiavať zásadu rovnakého zaobchádzania a rodovej rovnosti, odstraňovať bariéry a vytvárať podmienky pre zohľadnenie špecifických potrieb rôznych skupín obyvateľstva v súlade s CRPD. Iné vylučujúce kritériá sa na výzvu neaplikovali z dôvodu nerelevantnosti a neuplatňovali sa ani vecné kritériá a odborné hodnotenie.

Ako merateľné ukazovatele výstupu boli stanovené:

- podporené zamestnané osoby vrátane samostatne zárobkovo činných osôb
- počet ZŠ a SŠ, ktoré overili systém včasného varovania
- počet vypracovaných materiálov (hodnotení, analýz, štúdií, a pod.)

Ako merateľné ukazovatele výsledku boli stanovené:

- počet ZŠ a SŠ, ktoré zaviedli nový systém včasného varovania
- zamestnané osoby, ktoré úspešne ukončili intervenciu

Ani jeden z merateľných ukazovateľov nie je zameraný na rómsku populáciu, hoci projekt je pre ňu čiastočne určený.

3.7.3 Žiadosť NP PUŠD

Súlady projektu s HP je vyjadrený všeobecnou formuláciou uvedenou vo výzve. NP má byť realizovaný v súlade s Chartou EÚ a CRPD a majú byť zohľadnené princípy rovnosti mužov a žien a princíp nediskriminácie vrátane prístupnosti fyzického prostredia a služieb poskytovaných verejnosti pre osoby so zdravotným postihnutím. Konkrétny spôsob zabezpečenia prístupnosti pre OZP však nie je opísaný.

Hlavnou aktivitou je mapovanie príčin PUŠD, tvorba a overenie systému včasného varovania pred PUŠD, nastavenie adresnej podpory pre žiakov v riziku PUŠD v systéme poradenstva a prevencie a vzdelávanie PZ a OZ v oblasti predchádzania PUŠD v systéme poradenstva a prevencie. Jej cieľom je vytvoriť a overiť systém včasného varovania pred PUŠD, pripraviť ho na zavedenie na celoštátnej úrovni a vytvoriť metodické materiály a vzdelávanie pre PZ a OZ k využívaniu systému včasného varovania pred PUŠD a k uplatňovaniu adresných podporných opatrení pre žiakov ohrozených PUŠD.

Základné okruhy činností podaktivity A1a na vytvorenie a overenie systému včasného varovania pred PUŠD sú:

67

- mapovanie a analýza príčin (vrátane zberu dát) a faktorov prispievajúcich k PUŠD – individuálne, systémové a širšie kontextuálne faktory predčasného ukončovania školskej dochádzky,
- tvorba architektúry systému včasného varovania pred PUŠD,
- overenie funkčnosti systému včasného varovania pred PUŠD na školách zapojených do spolupráce počas NP,
- návrh systému pravidelnej evaluácie systému včasného varovania pred PUŠD po jeho plošnom zavedení (t.j. v čase po skončení NP PUŠD),
- vypracovanie odporúčaní a metodiky pre používanie systému včasného varovania pred PUŠD,
- vypracovanie analytického materiálu *Príčiny a faktory prispievajúce k PUŠD v slovenskom kontexte*,
- príprava informačných seminárov k výsledkom mapovania a pilotného zavádzania systému včasného varovania pred PUŠD pre odbornú verejnosť.

V *Rámcovej metodológii realizácie* žiadateľ uvádza, že zisťovanie príčin PUŠD sa bude odohrávať v teréne prostredníctvom skríningu, pološtrukturovaných rozhovorov a fokusových skupín s osobami, ktoré predčasne ukončili školskú dochádzku, a s PZ a OZ. Nie je uvedený zabezpečenie prístupnosti tejto aktivity pre OZP a osoby z MRK.

Podaktivita A1b je adresná podpora žiakov a žiačky v riziku PUŠD prostredníctvom sprevádzania PZ a OZ v systéme poradenstva a prevencie pri používaní nástrojov a postupov špecificky zameraných na predchádzanie PUŠD. Žiaci a žiačky mali byť preto určení ako hlavná cieľová skupina. Kľúčom výberu škôl zapojených do pilotného overovania bude určený na základe výsledkov mapovania podaktivity A1a. Malo by ísť o školy s vyšším podielom žiačok a žiakov v riziku PUŠD. Keďže môže ísť o školy s vyšším počtom žiakov a žiačok zo SZP, MRK alebo akýmkoľvek znevýhodnením, mali byť uvedené opatrenia na zabezpečenie súladu s HP podľa podmienok výzvy. V žiadosti však žiadne neboli identifikované.

Žiadateľ uvádza, že má nastavené procesy pri výbere účastníkov a účastníčok aktivít tak, aby boli dodržiavané princípy nediskriminácie u všetkých záujemcov, ktorí naplnili profil účastníka. Zároveň sa zamestnanci a zamestnankyne majú riadiť Etickým kódexom, ktorý má žiadateľ prijatý. NP má byť realizovaný v súlade s princípmi desegregácie, degetoizácie a destigmatizácie, konkrétne opatrenia však v ŽoNFP neboli identifikované.

68

Projekt má zverejnenú prvú monitorovaciu správu za rok 2024. Keďže vo výzve neboli stanovené iné údaje, na základe ktorých by bolo možné monitorovať napríklad zapojenie osôb z rómskej menšiny a špecificky z MRK, nie je možné vyhodnotiť, do akej miery boli tieto osoby zapojené do projektu.⁵²

Zistenia

- Napriek tomu, že projekt sa má čiastočne realizovať v rómskych komunitách, nie je uvedená cieľová skupina žiaci a žiačky, špecificky aj žiaci MRK, so zdravotným znevýhodnením, a deti cudzincov, ktorí patria do rizikovej skupiny.
- Z opísaných aktivít nie je jasné, akým konkrétnym spôsobom budú určené zapojené ZŠ a SŠ. V prípade individuálnych dát, skríningu a adresnej podpory žiakov a žiačok v riziku PUŠD, ktoré žiadateľ uvádza, absentujú opatrenia na implementáciu Charty EÚ a CRPD vrátane rodovej rovnosti.
- Chýbajú opatrenia pre zabezpečenie prístupnosti aktivít, výstupov, výsledkov projektu pre osoby so zdravotným postihnutím (CRPD).

52 <https://portal.itms21.sk/projekt/?id=21591>

- Žiadateľ uviedol v podaktivite A1b účasť špeciálnych škôl a špeciálnych tried, ktoré by mali byť vyradené v súlade so špecifickým cieľom 4.6 Podpora rovného prístupu, a to najmä znevýhodnených skupín, ku kvalitnému a inkluzívnemu vzdelávaniu a odbornej príprave.
- V rámci merateľných ukazovateľov neboli nastavené iné údaje (napr. počet zamestnancov a zamestnankýň patriacich k etnickým, národnostným, rasovým menšinám) na zabezpečenie monitorovania HP v konkrétnych projektoch.
- Neboli zverejnené opatrenia na výber pracovníkov a pracovníčok projektu tak, aby bol zohľadnený princíp rovnosti mužov a žien a princíp nediskriminácie.

3.8 Podpora tvorby vzdelávacích politík založených na dôkazoch

Názov projektu: Podpora tvorby vzdelávacích politík založených na dôkazoch

Kód výzvy: PSK-MSVVM-016-2024-NP-ESF+

Žiadateľ: Ministerstvo školstva, výskumu, vývoja a mládeže SR

Začiatok realizácie projektu: 1.12.2024

Ukončenie hlavných aktivít projektu: 31.10.2029

Celková dĺžka projektu: 62 mesiacov

Priorita: 4P2 Kvalitné a inkluzívne vzdelávanie

Oblasť intervencie: 149. Podpora primárneho a sekundárneho vzdelávania (okrem infraštruktúry)

69

Špecifický cieľ:

ESO4.6. Podpora rovného prístupu, a to najmä znevýhodnených skupín, ku kvalitnému a inkluzívnemu vzdelávaniu a odbornej príprave a podpora ich úspešného ukončenia, počnúc vzdelávaním a starostlivosťou v ranom detstve cez všeobecné a odborné vzdelávanie a prípravu až po terciárnu úroveň a vzdelávanie a učenie dospelých vrátane uľahčovania vzdelávacej mobility pre všetkých a prístupnosti pre osoby so zdravotným postihnutím (ESF+).

Cieľ NP:

Cieľom NP je systémová podpora tvorby politiky založenej na dôkazoch, realizovaná viacerými nadväzujúcimi aktivitami. Bude vypracovaný „Plán hodnotenia vzdelávania“ najmä pre úrovne predprimárneho, základného a stredného vzdelávania. Vytvorí sa priestor pre lepšie etablovanie rôznych metód vyhodnocovania vplyvov vybraných intervencií, najmä koncepcie behaviorálnych experimentov. Politiku otvorených údajov podporí transparentné vykazovanie výsledkov. Zverejňovanie vybraných údajov môže vytvárať aj spôsob spätnej väzby samotným školám a zriaďovateľom, či nástroj na možné ďalšie spracovanie pre ich interné potreby.

Projekt so špecifickým určením pre marginalizované rómske komunity: nie.

3.8.1 Zámer NP podpora tvorby vzdelávacích politík založená na dôkazoch

70

Ako uvádza žiadateľ, MŠVVaM SR nemá dlhodobú stratégiu pre využívanie dôkazov na stanovenie dlhodobých priorít v oblasti vzdelávacích politík a ich hodnotenie. Intervencie bývajú zamerané viac na výstupovo orientované ciele bez hodnotenia ich dopadu, chýba tiež pravidelný zber spätnej väzby od relevantných aktérov. Čiastkovými cieľmi projektu sú vytvorenie Plánu 2025-2030 s určením kľúčových spoločenských tém, posilnenie tvorby ex-ante a ex-post analýz vzdelávacích politík a ich monitorovanie, podpora oblasti politiky otvorených údajov, podpora prenosu najlepších postupov v oblasti tvorby vzdelávacích politík a podpora partnerskej spolupráce jednotlivých aktérov vo vzdelávaní na národnej aj medzinárodnej úrovni.

Výstupové merateľné ukazovatele zahŕňajú 8 analytických výstupov a 2 behaviorálne experimenty. Výsledkové merateľné ukazovatele pozostávajú z jedného plánu hodnotenia vzdelávania, 8 analytických výstupov a 2 analytických výstupov k realizovaným behaviorálnym experimentom. Projekt má podporiť vyhodnocovanie trendov voči dosahovaniu cieľov EEA 2030⁵³, ktoré sú aktuálne zakomponované napr. do Plánu obnovy a odolnosti, Národného programu rozvoja výchovy a vzdelávania či Programu Slovensko. Prostredníctvom pravidelného

⁵³ Ciele „EEA 2030“ sa týkajú rozvoja Európskeho vzdelávacieho priestoru do roku 2030 a sú definované v Rezolúcii o strategickom rámci spolupráce v oblasti vzdelávania a odborného vzdelávania a prípravy v smere na Európsky vzdelávací priestor a ďalej (známy ako EEA 2030) prijatej Radou EÚ vo februári 2021.

monitorovania a hodnotenia výsledkov vzdelávacieho systému má projekt zabezpečiť, že intervencie budú cielené na konkrétne oblasti, ktoré potrebujú zlepšenie (napr. predčasné ukončovanie školskej dochádzky alebo zvýšenie účasti na predprimárnom vzdelávaní). Tým sa má dosiahnuť vyššia efektivita a účinnosť vzdelávacích politík. Projekt bude využívať dobrú prax, výsledky a aktivity ďalších projektov implementovaných MŠVVaŠ SR a jeho PRO.

Súlady s HP žiadateľ deklaruje rovnakou formuláciou ako ostatné sledované projekty a zaväzuje sa dodržiavať Chartu EÚ, CRPD a princíp rovnosti mužov a žien, nediskriminácie a zabezpečiť prístup osôb so zdravotným postihnutím k fyzickému prostrediu a výstupom projektu.

3.8.2 Výzva NP Podpora tvorby vzdelávacích politík založená na dôkazoch

Vo výzve NP Podpora tvorby vzdelávacích politík založená na dôkazoch,⁵⁴ ktorá bola vyhlásená 12.9.2024, bola ako podmienka pre splnenie kritérií pre výber projektov uvedená formulácia zo Všeobecnej metodiky pre výber projektov o súlade s Chartou EÚ, CRPD, dodržiavaní zásady rovnakého zaobchádzania a zohľadňovaní špecifických potrieb rozmanitých skupín obyvateľstva. Iné vylučujúce kritériá uvedené v dokumente *Všeobecná metodika a kritériá použité pre výber projektov* sa na výzvu neaplikovali z dôvodu nerelevantnosti a neuplatňovali sa vecné kritériá a odborné hodnotenie.

71

Ako forma preukázania zo strany žiadateľa a aj spôsob overenia boli stanovené Formulár žiadosti o NFP v častiach Popis projektu a Spôsob realizácie aktivít projektu a formulár ŽoNFP v časti Čestné vyhlásenie žiadateľa. Vo výzve neboli stanovené iné údaje, ktoré by mal žiadateľ evidovať.

3.8.3 Žiadosť NP Podpora tvorby vzdelávacích politík založená na dôkazoch

Žiadosť bola zaregistrovaná 31.10.2024 a schválená MŠVVaM SR už 20.11.2024, teda o 14 pracovných dní. V rozhodnutí o schválení žiadosti neboli identifikované žiadne odkazy na HP a ich implementáciu.

54 <https://portal.itms21.sk/vyhlasena-vyzva/?id=3545>

V úvode Hlavnej aktivity 1 Podpora tvorby vzdelávacích politík založených na dôkazoch sú vymedzené cieľ NP a čiastkové ciele projektu tak, ako sú uvedené v zámere. Dodržiavanie súladu s HP je uvedené len prostredníctvom skopírovania formulácie z výzvy, neboli však identifikované žiadne konkrétne opatrenia, ktoré mal žiadateľ uviesť.

Zistenia

- V ŽoNFP neboli identifikované žiadne konkrétne opatrenia zamerané na dodržiavanie HP. Kvôli obsahu projektu je ich sledovanie relevantné iba pre proces prijímania zamestnankýň a zamestnancov, ale okrem všeobecnej formulácie o súlade projektu s HP nie sú uvedené konkrétne opatrenia, ktoré majú tento súlad zabezpečiť.

4. Sumarizácia hlavných zistení

V opise aktivít väčšinou chýbajú konkrétne opatrenia na zabezpečenie dodržiavania HP. Vo formulári ŽoNFP má žiadateľ uviesť, akým konkrétnym spôsobom zabezpečí dodržiavanie rodovej rovnosti, nediskriminácie, prístupnosti osobám so zdravotným postihnutím a práv uvedených v Charte EÚ a CRPD. Vo väčšine prípadov bolo dodržiavanie HP iba deklaratívne prostredníctvom uvedenia všeobecnej formulácie z príslušnej výzvy o dodržiavaní HP. Zároveň sa vo výzvach uvádzala formulácia, že žiadateľ musí dodržiavať všetky články Charty EÚ s dôrazom najmä na tie, ktoré sa najviac vzťahujú k plánovaným intervenciám, aktivitám a cieľovým skupinám. Okrem výzvy pre NP POP 3 a NP Systémová podpora duševného zdravia však ani raz nebolo uvedené, ktoré články Charty EÚ sú pre daný projekt relevantné. Chýba tak informácia, aké opatrenia na dodržiavanie HP má žiadateľ opísať. Z hľadiska opisu zabezpečenia súladu s HP možno ako príklad dobrej praxe označiť projekt BBSK podaný vo výzve Podpora odborného vzdelávania a prípravy v rámci iniciatívy Catching-up regions. HP sú prítomné nielen v príslušnej časti žiadosti, a to nad rámec formulácie z výzvy, ale aj pri opise jednotlivých aktivít. Ide napríklad o presadzovanie rodovej rovnosti, prístupnosti pre osoby zo SZP alebo pre osoby so zdravotným znevýhodnením.

Bola uplatnená iba administratívna úroveň schvaľovania ŽoNFP.

Podľa *Všeobecnej informácie k predkladaniu a schvaľovaniu žiadosti o poskytnutie nenávratného finančného príspevku* platí, že ak bude možné posúdiť kvalitu jednotlivých projektov v rámci administratívneho overovania, v rámci konania o ŽoNFP nebude potrebné pristúpiť k odbornému hodnoteniu. Z hľadiska obsahu niektorých projektov, ktorých realizácia môže mať zásadný vplyv na dodržiavanie ľudských práv a zákazu diskriminácie, by však bolo vhodné odborné hodnotenie realizovať. Ide napríklad o NP Príležitosť pre všetkých alebo NP Podpora pomáhajúcich profesií 3.

Zapojenie zraniteľných skupín do projektov často nie je sledované prostredníctvom merateľných ukazovateľov. Ukazovatele preto nemajú potenciál zachytiť zapojenie relevantných skupín do projektu, najmä v prípade Rómov a Rómok a osôb so zdravotným znevýhodnením. Často chýbajú aj konkrétne opatrenia pre zabezpečenie prístupnosti aktivít pre tieto skupiny obyvateľstva.

Iné údaje neboli využité ani v jednej z analyzovaných výziev napriek tomu, že podľa *Systému implementácie HP* má gestor HP tento inštitút pravidelne využívať. Bez týchto údajov nie je možné posúdiť mieru napĺňania HP prostredníctvom monitorovacích správ. V analyzovaných projektoch mohli byť v súvislosti s HP sledované napr. počet

zavedených nástrojov na podporu prístupnosti pre OZP alebo počet zamestnancov z etnických, národnostných či rasových menšín a počet novovytvorených pracovných miest obsadených príslušníkmi marginalizovaných rómskych komunít (napr. NP POP 3, NP Príležitosť pre všetkých).

Kľúč výberu zapojených inštitúcií či účastníkov a účastníčok projektov nebol dostatočne opísaný alebo nebol vôbec zverejnený, prípadne je v rozpore s HP. V ŽoNFP Dáta o duševnom zdraví je napríklad výber účastníkov a účastníčok vzdelávacích aktivít v kompetencii zapojených inštitúcií bez stanovenia akýchkoľvek kritérií. Kritériá výberu zúčastnených osôb a inštitúcií sú pritom kľúčové pre zabezpečenie dodržiavania zásady rovnakého zaobchádzania a prístupnosti aktivít pre osoby so zdravotným znevýhodnením.

Chýbali informácie o tom, akým spôsobom budú dokumenty a rôzne typy materiálov vytvárané v rámci aktivít NP prispôbené aj pre osoby so zdravotným znevýhodnením a či vzdelávanie PZ a OZ bude obsahovať aj tento aspekt. Projekty, v rámci ktorých sa počíta so vzdelávaním PZ a OZ, tak nemusia byť plne v súlade s čl. 4, bod i) CRPD, podľa ktorého sa zmluvné strany zaväzujú podporovať vzdelávanie odborníkov a pracovníkov, ktorí pracujú s osobami so zdravotným postihnutím, v oblasti práv uznaných v dohovore s cieľom zlepšiť poskytovanie pomoci a služieb zaručených týmito právami.

75

Za systémový nedostatok považujeme, že **ŽoNFP nie sú zverejnené ako celistvý dokument**, ale len vo forme určitých častí zverejnených na portáli ITMS2021. Kľúčové časti *Predmet podpory NFP Časť A* a *Predmet podpory NFP časť B* boli dostupné iba ako súčasť zmluvy o poskytnutí NFP. Podmienky zverejnenia celej ŽoNFP by mali byť rovnaké, ako pri zverejňovaní schválených zámerov, aby bola zabezpečená transparentnosť.

Nedostatočné zapojenie relevantných aktérov do procesu implementácie fondov EÚ. Stredisko ako národná ľudskoprávna inštitúcia malo byť v zmysle Partnerskej dohody aj čl. 8 Nariadenia EÚ 2021/1060 zapojené do celého procesu prípravy, vykonávania a hodnotenia programov. Gestor HP podpísal so Strediskom aj memorandum o spolupráci, k jeho naplneniu však nedošlo.

Záver

V predkladanej analýze sme sa zameriavali na dokumenty predrealizačnej fázy vybraných národných projektov, pričom osobitná pozornosť sa venovala miere implementácie HP, konkrétne Charty základných práv Európskej únie a Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím. Cieľom bolo posúdiť, do akej miery sú tieto princípy reflektované v prípravných materiáloch, ktoré tvoria východisko pre samotnú realizáciu projektov. Výsledky analýzy poukazujú na viaceré systematické nedostatky, ktoré sa týkajú najmä obsahovej úrovne zapracovania týchto princípov. Jednotný metodický rámec usmerňuje spôsob premietnutia HP do jednotlivých častí dokumentácie v predrealizačnej fáze, v mnohých prípadoch však boli prítomné len deklaratórne odkazy na HP bez ich prepojenia na konkrétne opatrenia, výstupy alebo indikátory.

76

Horizontálne princípy tak často ostávajú len formálnou požiadavkou bez reálneho vplyvu na cieľové skupiny, v prípade analyzovaných dokumentov najmä osoby so zdravotným znevýhodnením a MRK. Tento stav zároveň otvára priestor na prehodnotenie existujúcich metodických nástrojov a posilnenie mechanizmov spätnej väzby a hodnotenia kvality už v prípravnej fáze projektov. Je potrebné namiesto formalistického splnenia povinnosti deklarovať súlad s HP dôraznejšie požadovať preukázanie toho, že žiadateľ pozná rizikové oblasti projektu v kontexte HP a má vytvorené mechanizmy, ako tieto riziká eliminovať. Metodické materiály síce neobmedzujú žiadateľov v tom, aby pristúpili k implementácii HP zodpovedne a dôsledne, ale neposkytujú im dostatočnú podporu (napríklad v podobe príkladov, konkrétnejších požiadaviek, checklistov s otázkami, ktoré by si mali vedieť zodpovedať a i.). Zdôrazňujeme aj význam konzultácii či už so sprostredkovateľským orgánom alebo gestorom HP, ktoré môžu žiadateľom pomôcť zorientovať sa v problematike a nastaviť pri aktivitách také opatrenia, ktoré majú reálny potenciál zlepšiť implementáciu HP.

V súvislosti s implementáciou horizontálnych princípov je potrebné poukázať aj na to, že v prípade skúmaných projektov MŠVVaM SR ako sprostredkovateľský orgán schvalovalo národné projekty samé seba a svojim priamo riadeným organizáciám. Takýto postup môže vyvolávať otázky o nestrannosti a kvalite hodnotiaceho procesu, aj na základe krátkej doby hodnotenia niektorých žiadostí. V tejto súvislosti Stredisko upozorňuje aj na postavenie Gestora HP v organizačnej štruktúre MPSVaR SR. Je vhodné, aby sa v ďalšom programovom období uvažovalo o zapojení nezávislej celoštátnej ľudskoprávnej inštitúcie do procesu hodnotenia dodržiavania súladu s HP aj nad rámec formálne deklarovanej spolupráce v memorande.

Príloha č. 1: Zoznam ustanovení Charty EÚ a CRPD relevantných pre sledované projekty

HP	Znenie
Charta EÚ, čl. 14	Právo na vzdelanie 1. Každý má právo na vzdelanie a na prístup k odbornému a ďalšiemu vzdelávaniu. 2. Toto právo zahŕňa možnosť bezplatnej povinnej školskej dochádzky. 3. Sloboda zakladať vzdelávacie inštitúcie za predpokladu dodržiavania demokratických zásad a právo rodičov zabezpečiť vzdelanie a výchovu svojich detí v zhode s ich náboženským, filozofickým a pedagogickým presvedčením sa rešpektuje v súlade s vnútroštátnymi zákonmi, ktoré upravujú výkon tohto práva.
Charta EÚ, čl. 21	Nediskriminácia 1. Zakazuje sa akákoľvek diskriminácia najmä z dôvodu pohlavia, rasy, farby pleti, etnického alebo sociálneho pôvodu, genetických vlastností, jazyka, náboženstva alebo viery, politického alebo iného zmýšľania, príslušnosti k národnostnej menšine, majetku, narodenia, zdravotného postihnutia, veku alebo sexuálnej orientácie. 2. V rozsahu pôsobnosti zmlúv a bez toho, aby boli dotknuté ich osobitné ustanovenia, je zakázaná akákoľvek diskriminácia z dôvodu štátnej príslušnosti.
Charta EÚ, čl. 22	Kultúrna, náboženská a jazyková rozmanitosť Únia rešpektuje kultúrnu, náboženskú a jazykovú rozmanitosť.
Charta EÚ, čl. 23	Rovnosť medzi ženami a mužmi Rovnosť medzi ženami a mužmi musí byť zabezpečená vo všetkých oblastiach vrátane zamestnania, práce a odmeňovania. Zásada rovnosti nebráni zachovávaniu alebo prijímaniu opatrení, ktoré ustanovujú osobitné výhody v prospech menej zastúpeného pohlavia.
Charta EÚ, čl. 24	Práva dieťaťa 1. Deti majú právo na takú ochranu a starostlivosť, ktorá je potrebná pre ich blaho. Môžu slobodne vyjadrovať svoje názory. Tieto názory sa berú do úvahy pri otázkach, ktoré sa ich týkajú, s prihliadnutím na ich vek a vyspelosť. 2. Pri všetkých opatreniach prijatých orgánmi verejnej moci alebo súkromnými inštitúciami, ktoré sa týkajú detí, sa musia v prvom rade brať do úvahy najlepšie záujmy dieťaťa. 3. Každé dieťa má právo na pravidelné udržiavanie osobných vzťahov a priamych stykov s obidvoma svojimi rodičmi, ak to nie je v rozpore s jeho záujmom.

Charta EÚ, čl. 26	Integrácia osôb so zdravotným postihnutím Únia uznáva a rešpektuje právo osôb so zdravotným postihnutím využívať opatrenia, ktoré sú určené na zabezpečenie ich nezávislosti, sociálnej integrácie a integrácie v zamestnaní a účasti na spoločenskom živote.
CRPD čl. 4, bod 1	Všeobecné záväzky i) podporovať vzdelávanie odborníkov a pracovníkov, ktorí pracujú s osobami so zdravotným postihnutím, v oblasti práv uznaných v tomto dohovore s cieľom zlepšiť poskytovanie pomoci a služieb zaručených týmito právami.
CRPD čl. 7	Deti so zdravotným postihnutím 1. Zmluvné strany prijímú všetky nevyhnutné opatrenia, ktorými zabezpečia deťom so zdravotným postihnutím plné využívanie všetkých ľudských práv a základných slobôd na rovnakom základe s ostatnými deťmi. 2. Prvoradým hľadiskom pri každej činnosti týkajúcej sa detí so zdravotným postihnutím je najlepší záujem dieťaťa. 3. Zmluvné strany zabezpečia deťom so zdravotným postihnutím na rovnakom základe s ostatnými deťmi právo slobodne vyjadrovať svoje názory vo všetkých záležitostiach, ktoré sa ich dotýkajú, pričom sa ich názorom musí venovať náležitá pozornosť, zodpovedajúca ich veku a zrelosti, a v záujme uplatňovania tohto práva im poskytujú pomoc primeranú ich veku a zdravotnému postihnutiu.
CRPD čl. 9, bod 1	Prístupnosť f) podporovanie ďalších primeraných foriem asistencie a podpory pre osoby so zdravotným postihnutím s cieľom zabezpečiť ich prístup k informáciám;
CRPD čl. 24	Vzdelávanie 1. Zmluvné strany uznávajú právo osôb so zdravotným postihnutím na vzdelanie. Na účel uplatňovania tohto práva bez diskriminácie a na základe rovnosti príležitostí zmluvné strany zabezpečia začleňujúci vzdelávací systém na všetkých úrovniach a celoživotné vzdelávanie zamerané na a) plný rozvoj ľudského potenciálu a pocitu vlastnej dôstojnosti a hodnoty a na posilnenie rešpektovania ľudských práv, základných slobôd a ľudskej rozmanitosti; b) rozvoj osobnosti, talentu a tvorivosti osôb so zdravotným postihnutím, ako aj ich duševných a telesných schopností v maximálnej možnej miere; c) umožnenie osobám so zdravotným postihnutím účinne sa zapájať do života slobodnej spoločnosti.

	2. Pri realizácii tohto práva zmluvné strany zabezpečia, aby a) osoby so zdravotným postihnutím neboli na základe svojho zdravotného postihnutia vylúčené zo všeobecného systému vzdelávania a aby deti so zdravotným postihnutím neboli na základe svojho zdravotného postihnutia vylúčené z bezplatného a povinného základného vzdelávania alebo zo stredoškolského vzdelávania; b) osoby so zdravotným postihnutím mali na rovnakom základe s ostatnými prístup k inkluzívnemu, kvalitnému a bezplatnému základnému a stredoškolskému vzdelaniu v spoločnosti, v ktorom žijú; c) sa im poskytovali primerané úpravy v súlade s ich individuálnymi potrebami; d) osoby so zdravotným postihnutím dostali v rámci všeobecného systému vzdelávania požadovanú podporu s cieľom umožniť ich účinné vzdelávanie; e) sa účinné opatrenia individualizovanej podpory uskutočňovali v prostredí, ktoré maximalizuje vzdelanostný a sociálny rozvoj v súlade s cieľom plného začlenenia.
CRPD čl. 27	Práca a zamestnávanie 1. Zmluvné strany uznávajú právo osôb so zdravotným postihnutím na prácu na rovnakom základe s ostatnými; zahŕňa to právo na možnosť žiť sa slobodne zvolenou prácou alebo prácou prijatou na trhu práce a právo na pracovné prostredie, ktoré je otvorené, začleňujúce a prístupné osobám so zdravotným postihnutím. Zmluvné strany zaručujú a podporujú uplatňovanie práva na prácu, a to aj osobám, ktoré sa stali zdravotne postihnutými v priebehu zamestnania, prijímaním primeraných opatrení, a to aj legislatívnych, ktorými okrem iného a) zakážu diskrimináciu na základe zdravotného postihnutia vo všetkých otázkach týkajúcich sa ktorejkoľvek formy zamestnávania vrátane podmienok náboru, prijímania do práce a zamestnávania, trvania zamestnania, kariérneho postupu, ako aj bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci.
CRPD čl. 31	Štatistika a zhromažďovanie údajov 1. Zmluvné strany sa zaväzujú zhromažďovať príslušné informácie vrátane štatistických a výskumných údajov, aby mohli formulovať a uplatňovať politiku na vykonávanie tohto dohovoru. 2. Informácie zhromaždené v súlade s týmto článkom budú podľa potreby roztriedené a použité tak, aby pomohli posúdiť plnenie záväzkov štátov, ktoré sú zmluvnými stranami tohto dohovoru, vyplývajúcich z tohto dohovoru a identifikovať a odstrániť prekážky, ktorým čelia osoby so zdravotným postihnutím pri uplatňovaní svojich práv.

Príloha č. 2 Medzinárodné odporúčania v oblasti práva na vzdelanie prijaté SR

Právo na vzdelanie je základným ľudským právom vyplývajúcim z viacerých medzinárodných ľudsko-právnych dokumentov. V nasledujúcej tabuľke prinášame prehľad odporúčaní, ktoré sa SR zaviazala plniť, a pre ktoré by mohla využiť financovanie EU fondov.

Orgán/mechanizmus (rok)	Číslo odporúčania	Všeobecná charakteristika odporúčania
Univerzálne periodické hodnotenie, Rada OSN pre ľudské práva, 4. cyklus (2024)	54, 180	Nediskriminácia v prístupe k vzdelávaniu na základe etnicity, socioekonomického a imigračného statusu
	60, 212, 213	Segregácia rómskych detí vo vzdelávaní
	133, 134, 135, 136, 137, 144, 145, 187	Inkluzívne vzdelávanie a nediskriminácia pre deti so zdravotným znevýhodnením a iných menšín
	139,140	Inkluzívne vzdelávacie praktiky pre menšiny, dievčatá a deti so zdravotným znevýhodnením
	141	Segregácia dievčat v zraniteľných situáciách
	142,143, 146, 147	Prístup k vzdelaniu pre deti zo sociálne znevýhodneného prostredia a rómske deti
	146	Prijatie plánu inkluzívneho vzdelávania
	153	Prístup žien k vzdelávaniu
	185	Podpora prístupnosti vzdelávania detí so zdravotným znevýhodnením prostredníctvom posilnenia komunitných sociálnych služieb
	190	Vzdelávanie k znižovaniu predsudkov voči menšinám
	198	Implementácia rozsudkov o segregácii rómskych detí vo vzdelávaní
	200	Zvýšenie zapojenia rómskych detí do vzdelávacieho procesu
	202, 203, 207, 211	Diskriminácia rómskych detí vo vzdelávaní
	236	Povinná školská dochádzka pre deti migrantov a utečencov a podporné jazykové kurzy

Výbor OSN pre odstránenie diskriminácie žien k 7. periodickej správe SR (2023)	33	Vekovo primerané a na vede založené vzdelávanie o sexuálnych a reprodukčných právach ako súčasť vzdelávacích osnov; vzdelávanie učiteľov a učiteľiek; zabránenie segregácie dievčat vo vzdelávaní; podpora netradičných vzdelávacích dráh, najmä v oblasti vedy a technológií; podpora rómskych dievčat pri naplňaní školskej dochádzky a ich nediskriminácia
Európsky výbor pre sociálne práva,	Nesúladi s článkom 17 §2 Európskej sociálnej charty (revidovanej)	Výbor konštatuje, že situácia v SR nie je v súlade s článkom 17 §2 Európskej sociálnej charty (revidovanej), pretože neboli prijaté adekvátne opatrenia na inklúziu rómskych detí do hlavného prúdu vzdelávania. Venuje sa aj povinnej školskej dochádzke pre deti migrantov a utečencov a deti bez dokladov; predčasnému ukončovaniu školskej dochádzky detí zo sociálne znevýhodnených skupín; umiestňovaniu rómskych detí do špeciálnych škôl
Európska komisia proti rasizmu a intolerancii (ECRI); 7. monitorovací cyklus	Bod 2	Nedostatočné kapacity škôlok ako bariéra inklúzie rómskych detí;
Výbor OSN pre odstránenie rasovej diskriminácie k 13. periodickej správe SR (2022)	Bod 33	Diskriminácia a segregácia rómskych detí vo vzdelávacom systéme, nadmerné zastúpenie v špeciálnych školách, rovný prístup ku kvalitnému vzdelaniu

Rada Európy k implementácii Rámcového dohovoru o ochrane národnostných menšín, 5. cyklus (2022)	Bod 3	Inkluzívne a kvalitné vzdelávanie pre rómske deti; segregácia a neproporčné umiestňovanie do špeciálnych škôl
	Bod 11	Tvorba interkultúrnych vzdelávacích programov s dôrazom na kultúrny význam menšín participatívne so zástupcami menšín
	Bod 12	Nízka miera predškolskej dochádzky rómskych detí
	Bod 13	Nízka ponuka vzdelávania v menšinových jazykoch
Rada Európy, Hodnotenie implementácie odporúčaní z piatej hodnotiacej správy k Európskej charte regionálnych a menšinových jazykov (2021)	Bod 13	Pri realizácii odporúčaní v oblasti vzdelávania takmer úplne chýba spolupráca s predstaviteľmi menšín
Európsky výbor pre sociálne práva, závery 2020	Nesúlad s článkom 10 §1 Európskej sociálnej charty (revidovanej)	Výbor konštatuje, nie je možné vysloviť súlad s článkom 10 §1 Európskej sociálnej charty (revidovanej), keďže SR neposkytla informácie o začlenení migrantov a utečencov do odborného vzdelávania

